

ל (ב) ויהי בבית אדניו. עומד לשרת צחור אדוניו, ולשון היו כמו עומד כעו וזיו סם, ויהי
 סם כאשר לוי ה' (רע"ט): (ד) וכל יש לו. לרשי הלשון ספר, וראוי וכל אשר
 יש לו, ולדעתי מלת יש כאן ומענין להגמיל אהבי יש (משלי י"ג), שהוא סם כולל לקניני השלמות
 צטוב וצמועיל (וועזענטליכעם גוט), והלמ"ד צמלת לו משמשת צמקום של כמו וכל אשר אהה
 רואה לי הוא (צראשית ל"ח) שלי הוא, וכמ"ס רש"י צמלת למי אהה (ל"ג י"ח), ועד"ו חף אין
 יש רוח צמיס (תהלים קל"ה) כלומר אין ישות רוח צמיס שיהיה לחועלת הצבור (וא"ל למה
 שכתבו סם ציתרון מלת יש שהיה די צמלת אין הכולל העזר וניאחות הנושא), וטעמו כאן ישות
 קנינים שלו כמז צידו: (ז) ותישא עיניו אל יוסף. מדהפסיק צמאמר ויהי אחר הדברים האלה
 צין ויהי יוסף יפה תאר, זה יורה ללא מקצת יפיתו ומעורר צקצבז תאוחה אליו, כ"ח כל
 הדברים הנאמרים מועלת יוסף שהלליה בכל אשר עשה ומקצתו הימה צרכת ה' צכל הדברים, כל
 מעלות אלה צינרוף יפיתו עוררו צלצבז גודל חשיבותו עד שהוכשר צעיניה להזדקק אליו, ואח"כ
 כמאמר לטעם שמים כתכונה גם היא כמעט: (ח) וימאן. דרך צני אדם אם יצואו עליו אנשים
 הנמסחים אותו לדבר עזירה יצבה נגדם טענות להשתיקם, וצמחת אין דרך זה ילינה, כי אם הנמסח
 הוא איש לשון, צשפת חלקות ישחית דברי הנפחה וילכד צרשחו, כי אמנם יחליט מיד למאן ולומר
 שלא יעשהו צשום פנים, גם כי ינאלו צטענותיו, ואם ירלה יסדר אח"כ טענותיו נגד הנפחה,
 וזהו וימאן צמאמר כאן, שהחליט מיד למאן צה, ואח"כ הגיע טענותיו לפניה (רמ"א), והטעם שצמלת
 וימאן יורה על אסור הדבר ועל היחוי נונע אללו ונמאן צה צתכלית המיאון, כי מתוך הטעמים
 שצמורה אנו מצינים מה שלא נכתב צה, כענין התנועות שצאדם שמתוכס נדע כוונת לבו (רצ"ח):
 אל אישת אדניו. היה יכול לומר ויאמר לה אצל הוסיק לומר אל אשת אדוניו לצאר כי אם
 הייתה צבת אשת אדוניו והיה ירא אותה, אח ד' היה ירא יותר (רצ"ח): הן אדני. אין למצור
 עם מה שלאחריו כי הו"ק מפסיקו. לכן י"ל כי מלת הן כאן משמשת להלדיק דברי מצרו (רעכטס-
 אנערקענטונקסווארט), כמורגל צרבותיו האומר למצרו מנה לי צידך ואל"ל הן, וכן לבן אמר ליעקב
 הן לו יהי כצדק. שצמלת הן הלדיק לבן דברי יעקב (עמי"ס צראשית הן גרשת, ובלך לך הן לי
 לא כתח זרע). והנה יוסף צרמותו לבנות מציעת מנעה כבלותה מולד צבלה שהוא אדוניו שימנהג
 עמו צלדק וציושר, שאינו נותן לב צכל עניני הצית, כי הכל כמז צרשותו, ואינו מתייק עלמו גדול
 ממנו, ואין מהראוי לגמול רע על לדקו וישרו. ולזה אמר תחלה דרך כלל הן אדוני (רעכטשארפֿען
 איט מיינ הערך) צלדק וציושר הוא מנהגה עמי ופרט מנעשי לדקותיו לא ידע וגו': (י) ויהי בדבר.
 ש' ענין פתויה אותו, ודבר מאלו צה, לא היה פעם אחת, כי אמנם פעמים רבות השתדלה אליו
 צחוקת אמרים, והוא עמד צלדקתו, וכפל מלת ויהי צזא"ו והז"ג טצו יורה ע"ו. וכ"א צתחמומא יום
 יום י"צ מדש היתה מותרה צו: לשכב אצלה. לא מאלו אלה על המוגבל רק מנעה או אותה, שכל
 עמי, שכל אותה, וענין אלה כאן הוא, כי הגצרת ישבה כמנהג הגצרות על מנע שט ומנעי על
 הארץ, והשרים כי יצאו לדבר ענימן ישכרו על אותן המנעו ומנעם יצדור עממן. והנה היא אמרה
 ליוסף שישכב על המנע והיא אלה לדבר עמה והוא לא רצה להקצב אלה כי פחד מן יתפתה
 לשמוע אליה (רמ"א): (יא) ויהי בהיום הזה מלת הזה שהוא צכל מוקום כנוי הרומז על דבר
 שהוזכר מוקדם או אחריה, אין לו ציחור כאן, רש"י כי יום מיוחד, ופירש עליו רח"ס כלומר כהיום
 הזה הראוי לזה הפועל, ורש"י כי יום צין הימים, וילצ"ג פירש כהיום הזה שהחלה לדבר לו זה
 צשטה אחת או צצנע אחת, ולא ידעתי דומה לכוונת אלה צמלת הזה. וראיתי לצרותיו (צמד"ב)
 שאמרו אפטר ציתו של אותו האיש ומשתייר צלא איש, רמ"א נבול של נילום היה והלכו הכל לצרות
 (נבול לשון מוצל שהקילום עלה ונתפטר הרצה וכן אמר רש"י"ס צשם מדרש אגדה שהלכו לצרות
 נילום נהר מוגרים שעלה על כל גדותיו). ור"י אמר יום מיאטרון היה והלכו הכל לצרות, ע"כ.
 כ"ל שלא פירשו צרותיו מלת הזה לכנוי הרומז, כי אין לו מוקום כאן, אצל פירשוהו לשון צבות
 ורומנות כצלשון ארמי משרצו זהויה הלצ (קוטה מ"ו) אין מזהיהין אותו (חולין ז') כגרסת הערוך
 צערך זה, והציא סם צשם מצי"ע ע"פ שפסי כונים לצך שחרגם שדי קוויי זהויה לצכון ומלינו

דוגמתו בלשון ערבי, וכענין זה פירשו רבותינו כאן מלת הזה, לר"י גבהות וני כילום, שציוס הוא
 גברו וימינו והגבהו למעלה ונעל גדותו, וכו"ל על גובה מושבות שצצית תיאטורו, כי תיאטור פירש
 בית שהכסאות עומדות בגובה לישב שם ולכרות השמוק שבושין כוונתה, וישבתם שם הוא מעלה
 על גבי מעלה, כי צדק זה אין שורה זו מונעות הראים משרה האמרת, הנה תרווייהו ר"י ור"צ
 פירשו מלת הזה על הגבהות והרוממות, אם גבהות המים אם גבהות המושבות, ואפשר לכלול כונה
 זו גם צולת זה בצוק קבלת, שאמר את האלהים ירא ואת וולותיו שומר כי זה כל האדם, כלומר
 יראת ה' ושמירת מולתו הוא גבהות מעלה לכל אדם (דיח ערהאצטענהייט דעם מעכשען) וכבר
 מלאנו גבהות גם למשיבות מעלה, כמו ויגבה לבו צדרכי ה' (דה"ב י"ז ו') וכענין אשר נשא לבן
 אוחזו במחמה, וכן ויגבה ה' לצלות במשפט (ובזה אין לשון המקרא חסר כלום כלמפרשים שם)
 ועל כונה זו כמו רבותינו אוחזו ית' שם זה (וננחת ל"ג) להיותו ית' הגבוה מעל גבוהים הרם
 ונשא לכלי תכלית. ואל יהי זר צעיניך ביאור מלת זה על הגובה והרוממות, כי הוא נולד צמחה
 ונקומות שאין לצארס לכנוי הרווח (דיעזער) כמו זה סיני (שופטים ה', תהלים ס"ח) הר ליון זה
 סכנת צו (שם ע"ד) הר זה קתה יוניו (שם ע"ח) כל אלה הם צרימוק ונקום שלא יתכן לרמוח
 אליהם, לכן ימראו שהוא נמקום מלת אשר, ולצרינו הנוכוון בהם ליוני רוממות מעלת הרבר
 וגובה יתרונו זה סיני (דער ערהאצטענע סיני) להיותו נכח לנתן תורה. הר ליון זה, להתימדו
 לשכינת כבודו ית', ולהיותו חביב צעיניו כקנין, וכן נטה לרוממות ונעלתו תארוהו שם זה, זה
 נטה האיש (כי השא) (האָכגעשטעלטע נטה) וכן אחת דבר אלהים שחיס זו שומעתי (תהלים ס"ח)
 חר את הדברות שם זו לגדול משיבות ונעלתו ויתרונו (וויכטיגעס וואָרט). וכן זו פעלת לנו (שם
 ס"ח) חר התשועה הגדולה שם זו (גרָאָסאַרטעיג). וכן זה היום עשה ה' נגילה (שם ק"ח) שאין
 לפרש מלת זה כחאר נושא (דיעזען טאג) דל"כ היו שניהם ראויים לזוא ציחם אחד או שניהם צה"ל
 או שניהם צלעדה. וע"כ מלת זה הוא חר כשוא צמוצן דבור הנגיליות (דיעזעם איז דער טאג)
 לפי"ז חסר מלת אשר, גם לשון עשה ה' לישא קטיעה הוא, הכי יום זה לבד עשה ה' ולא
 אחרים וע"כ המוצן על התשועה הגדולה הנעשה ציום זה, ומקרא קלר הוא. אמנם לצרינו מלת
 זה באורו משיבות הדבר ויתרונו, ועל זה מוכן עשה ה', ועשם זה היום עשה ה' ונעלת זה
 ומשיבות עשה ה' (דאס גרָאָסאַרטעיגע דיעזעם טאָגעס) לצרינו (פסחים ק"ז א') הלל זה נטה
 וישראל אמרוהו צענה שעלו מן הים הנה רוממות נעשה גם זה ומשיבות ונעלתו נקרא "זה" וזה
 המקרא צמלוננו כראוי, וכן אז ישבו אויבי אחר ציום אקרא זה ידעתי כי אלהים לי (תהלים נ"ו)
 להמפרשים מלת זה מיותר ולצרינו טעם זה ידעתי, ציתרון ונעלה חביב עלי (אם פֿאַרניגליכסטען
 ליעצע און), וכונתו אף שחביב עלי כי נלחתי את אויבי בשורו לאחור, וי"ו יותר חביב עלי על אשר
 אהה היית עוניי צננות זה, כדמיון השפל שקיבל נחתה גדולה וכן הנכדז ונחל, אף שהנחתה צעלמה
 תשמתה, וי"ו תגדיל שמתה ונחל על שהיא באה ונותן ככד כזה, עד ששמתה צמחה עלמה
 צולה לגמרי ואינה חסודה כלום נגד השומה ונחל הכותן, וכן כי כוס ניד ה' ויין חמר מלא מסך
 ויגר מזה אף שומריה ימנו וגו' (תהלים ע"ה) מלת וזה הוא שם לאוחו חלק מן היין שהוא למעלה
 צכום להיותו ללול נקי ומשונה הרבה יותר ממה שתחתיו ועורז צשנרים וכדומה (לאָסט דען עדלען
 זאָט אנדליעסען). ורש"י הסיף שם ונלח כוס, וכן מקום זה יקרא להם (תהלים ק"ד) תיאר גדול
 מרחב הים וענקו שם זה (אונערמעסליכער רויס). וכן ליתן זה ירתי, גדול כמות ארכו קרא
 שם זה (גרָאָסאַרטעיגע געשטאַק), וצמנת ותדע כי ענין גבהות ורוממות המוצן לצרינו צולת
 זה, אינו יולא מהוכרחו הפשוטה על כנוי הרווח, כי מולד יתרון משיבות הדבר ורום ונעלתו, הוא
 מפורסם ונדע לכל וטובל לרמוח עליו כאילו הוא קרוב נגד עיניו, עמ"ש צצטלח ע"ו צ' זה אלי
 ואנוהו: לעשות מלאכתו. שתי מלות אלה נראה כמות, כי המכוון במקרא אינו רק לספר ענין
 המעשה הרגע שצצת יוסף, ומה לנו לדעת אף נכנס לעשות מלאכתו או לצדד אחר, ויראה דלקצת
 זו התעוררו רבותיו לעשות מלאכתו ומשם (כ"ט הרלפ"ט), דל"כ האין הביא יוסף אי"ע ליד
 נסיון גדול כזה לכנס למדרה ציום אשר אין אחד מנאשי הצית עונה צצית, כי ענין זה צדאי
 לא נעלם ממנו, ולזה הודיעתנו החורה לעשות מלאכתו ר"ל שהיה מוכרח להשלים עבודתו המוטל
 לעשותו, ועפ"י לוי אדוניו נכנס וצאונם עפ"י דבור חלון הצית היה מוכרח לגמור עבודתו, והיה
 הענין הזה לעשות צמד חשת אדוניו, כי צלל זה היה נשומר ונגרות עליו ית"ד, ולמד מצדו
 הודיעתנו החורה דצאונת נכנס לעשות לרכיו עמיה, וכבר היה מוכן לנלח תאוה וכלל זאת עמד
 על נפשו וכצם את ילך תאות לצו הרע, וכענין עובדל דרצ עמרם (קדושין פ"א), וצצת יוסף
 דבר הכתוב, ועיוצו מה שהעירו צחוספות (סוטה ל"ז) אהך וי"ד, ע"ש: (יב) ותתפשוהו. חפס
 קשה מלחזו, שיש צו חוק יוחר, שהחוסם דבר לא ירפנו מהרה, אבל אחיה הוא אף כרגע, כמו
 שלח

בראשית לט

שלח ידך ואמרו, ורוב אחיזה באלים היא לנעתו, יאחזונו רעדי, יאחזו צעקב פה, יאחזוני ימי עוני, ואין כן לשון חסד. (כ"ט): ויעזב בגדו בידה. פסטי נגדו צמתיכות והגיחו צידה. ויגם. מן הסדר פן יתגבר עליו יא"כ: ויצא החוצה. צהיחו מרץ מן הסדר ילא לאטו צלתי חנונת ניסה, שלא ישאלוהו מה לך כי תנוס? ומי רודפק? אבל היא שראתה ללא מן הסדר צמנונת ניסה, יראה שמה עושה כן גם מרץ למדד ושאלוהו והגיד, לכן ותקרא לאנשי ציתה לזכות איע, אמנם כאשר ראתה אחי"כ סמוך למדד לא רץ חס ראו גי"כ אנשי ציתה אמרה להם ויגם וילא המולה כמו שהיה צמתי, אבל לצעלה שלא ראה הדבר אמרה ויגם המולה, להורות ששמה חנונת הניסה גם צמוך להמלט מאנשי ציתה, וכל זה למדת ענין הסקר שלה (רע"ט): (טו) בגדו אצלי. בהספדו ליום עזב נגדו אצלי ולא נתן אל לצו לקחתו עמו, ולא אמרה ויעזבו נגדו צידי כמו שהיה צמתי, כי צמתי היתה מנגלה נבלותה, כי מה לצדו צידה חס לא שהיא חספה צו לאנסו: (טז) וחגה. הניחתו סמוך למעשה ולא עלטלה אותה הנה והנה עד צוא חזוני, ובעניני יראה יישפט, כי כל לשון הנסה ענינו עזיזה, והוא קרוב לענין מנוסה, כי העוזב דבר ומניחו מלהתעסק צו הוא נח מהדבר, וכן הדבר המונח הנה הוא נח ממקום שניסוהו ולא ייעשוהו, כי עיקר יסוד של הנחה ומנוסה הוא נח, לשון הנחה בהפעיל ענינו, לצד נתינת המנוחה אל הדבר (רוהע פערשטעטען) נוסף עליו לשון הנחה שסורחלו מלכד הכניסה, גם העזיזה צמנונתו (אין רוהעטעטאלד לאססען) (רו"ה), עי' מה שכתבתי בשמות צפוקו אחזק את לצו: (י"ט) כדברים האלה. בשעת השמיט אמרה לו כן (רע"י) אין הכוונה שמיט ממש שהרי סכים היה, אבל השמיט היה צמיני השמטות צחצוק ונסוק, כי אלו היה שמיט ממש איך אפשר שחודה צמה שלא היה ותהיה נמאסת צעיני צעלה, ואלו היה הדבר אמת היה ראוי לה להסתירו ואיך תחזו להעליל עליו ולסגור את עולמה, אבל צבור כדברים האלה, צמיני משמעותי, כי העלילה עליו צמא כנגדה לאנס אותה צמיני משמעותי ותצוקין מוטהו (רצ"ח) עיין מן שחרגם צמנונתו וינתן צן עוזיאל ורמת מלכדו צמיתתו דרנגשא וקרת לאנשי ציתה אמרת מונח שכתב מונח זעמא לחייל: (כ) ויהי שם בבית הסור. מלכד כי המאמר כלו למותר, כי הצל אל המאמר ידענו שהיה שם גם לשונו כפול כי היו די עם ויהי שם, או ויהי צמית הסור, לכן י"ל שאין מלת שם כאן לרמיזת המוקם, כ"א הוראת המעלה והמשפחות, כי זה לשון הגר"א (ר"ע צראשית) צצבור מלת שמיט, שמיט נגזר ממלת שם המורה על דבר המוקצלו ומחוק לעומתו, כי צמטות הדבר או צמזמו מנלחו שני ראשים ה"א הקרוב אליו והצ"ח שחת המוקצלו, על הראשון נאמר מלת פה ועל השני נוסל לשון שם. ועל כל נמלא צעולם השפל נאמר שם צמקרה כפי השמות הזמנים והמקומות, ד"ו כאשר יסון אלם צלשון העולם יאמר על לשון פה ועל דרוס המוקצלו שם, וכאשר יעמוק משכנו לדרוס העולם אז יקרא לפתח לשון שם, ומלת שם צעלם לא נוכל לקרות כ"א על קפה שאין צמפטרות להגיע שם והוא הקיע כמאמרם (סוכה ה') מעולם לא עלה משה למרום, ושמיט הוא לשון גזרה כמו עיני צמרות וגדלות צמיטי (דברים א') וכן צלשון רבותיו ככר צמיני קורה (ספחים י') וכן שמי שמיט לשון גזרה על כל גזושים, ומה שהונח שמיט צלשון רבים כן הוא מדרך לה"ק על חלק אחד מחלקי הממתינות צלשון רבים כמו רכב רחמים יד ידים מפני שהם נלמדים יחד כן הקיעים ט"ל המה למספרם יחד יתלכדו ולא יתפרדו, עכ"ל. ויסוד דבריו הם דברי הראש"ע שם שכתב טעם שמיט גזרה ומעלה וכן צלשון ישמעאל שרונה על מחכונת לשון הקודש, ויש שמי השמיט ולא יתפרדו כרחים ולהרים ע"כ, וצפירושו (תהלים קט"ו) חכז גזרת שמיט ממלת שם צעבור שמי מקומות צסרן (לכונו שמי הקוטצים) שהם ננועים וכן חכזו לננוע שמיט וליסוד חרץ. ע"כ, וע"ש צמפטרם לרא"ה מעידות ומחקרי הלשון שצלשון ערבי מנזי מלת שם צלשון יחיד על הגובה. זה לדעמי המכוון צמלת שם צמקרה שלמיניו, וטעם ויהי שם צמית הסור השיג מעלה גזרה צמית הסור (ער וואורדע ה"קערההצנען חס געפאנגענהוי) כי מציית האסורים ילא למלוך, ומצתת החודעו עם צר המסקים החכר שצחו לפני פרעה ועשהו לשר ומוטל צכל חרץ מלרים. וכן דרך הכמוצים לטודיע צמלתת הספור תכלית המחרון היולא מוננו, ומלת ויהי כמו ויהי שם לגוי גדול שזורה על השממות מקסן לגדול ועשלות למעלה. עמי"ש (יח"י) ומשם רועה אצן ישראל: (כב) הוא היה עשה. חרגונו על מימריה הוב ומעצדי, לא שהיה היה עושה מה שהוטל עליהם לעשות, דא"כ הוא היה משרת להם, ונאי ויתן חנו צעיני צר צית הסור, אבל פירוש הוא היה עושה הוא היה המורה לנשות, כי המורה לעשות יקרא עושה, כמו ועשית שולחן ועשית מנורת זהב (כ"ח) והוא נקרא אלליו מעל ומכז. ויתכן לפרש לשון עשה ענין דמיקה כמו הגני עושה את כל מעיניך (לפניה ג') ויש צלשון דמיקה גם המונח על חכרו לעשות דבר, כי כל מונח דוחק את השעה, כמו והגושים אלים, ויאילו המלאכים, שעינים דמיקה על מהירות השעולה (דרינגען, חילען) ועצמו כאן יוסף היה

היה מונויה על האפיקיים שצבית סבוכה לרמק אוחם ולמהרם על המלכות שהיו נרכים לעשות עם :
(כג) מאומה בידו. ת"ח סודתן ולדעתו מאומה כמו אשר אין בהם כל מאום (דניאל א'), ועד"ז
פירשו דבותינו ואל תעש לו מאומה (לעיל כ"ב י"ג) לשון מום ופסוק :

ב) (א) משקה מלך מצרם. כל שר יש לו תחמיו משרתים עושי רצונו, ושר המשקים תחמיו
עצדים שומרי היין והם מציאים על שולחן המלך, והשר נותן את הכוס על כף

המלך, וכן שר האופים אינו אושה הסת רק עצדיו והם לשים ואופים ומציאים אל שולחן המלך
והשר יושיעו ליד המלך, והמשקה והאופה העוולדים תחת הסר הם חטאו ונולדחתם, אונס פרעה
על השרים קצף לא על המשקמים העוולדים תחתיים, כי חטא המשרת הוא חטא השר למסרון
שגיירתו והאחרו למשרתיו (כ"ב המפרשים) : (ז) ויחלפו חלום שנייהם. מדלל אמר ויחלמו שניהם
חלום, נראה כי מלת חלום נסמך אל מלת שניהם, ופעמו חלמו חלום של שניהם, ומפרש קרא
מה הוא חלום של שניהם ואמר, איש חלמו ר"ל כל אחד מהם היה לו חלום הנוגע לו לעצמו,

לשר המשקים ומענין השקאה ולשר האופים ומענין אפייה ואמר איש כפתרון חלמו ר"ל כל אחד
מהם היה לו חלום כענין פתרון לחלום, אונס פתרון זה לא היה לכל אחד על חלום עצמו כ"א
על חלום חברו. ולא ציאר הכתוב כן כי הוא מוצן מלך עלמו דל"כ היה לו לשר המשקים להיות
שונה לא להלעטור ולהיות זעף, אבל פתרון חלום חברו ראה כל אחד, שראה שר המשקים בחלמו
שיאל הדיו על שר האופים להחלות, ושר האופים ראה ששר המשקים חזר על לכן היו שניהם
זועפים. שר המשקים דן עצמו להחמיצ להיות דוניה ונחשו לשר האופים, ושר האופים דיניה

בנשטו ונדרחה חירות שר המשקים ולא חירות עלמו דן בנשטו שהוא יחמיצ צעוב. והא להוסיק
אות כ"ף ואמר כפתרון, כי פתרון בל"א כ"ף לא יאמר רק כשצא אחר שמועת חלום שמוכונו נעלם
והציאר עליו הוא פתרון, אבל כאן שזה ראה רק חיוצו של שני, זה זכות של חברו צלחי הקדמת
החלום, לא נוכל לווד שהוא פתרון, רק אחרי שידענו ענין חלום כל אחד ידענו שזכות חברו
שראה זו היא פתרון וכן צפני ולכן אמר כפתרון, ובדרך זה מלת כפתרון הוא נספר לא נסמך אל
חלמו, ואם חלה לפרט ככסמך יהיה טעם כפתרון חלום חברו, וכתיב"ע גבר חלומים ופתרון חלומים

דספריה, ואין וי"ו חלמו על חלום עלמו רק וי"ו לנסתרו והוא חלום חברו, כן הוא מירושל דקרא
לדעת דבותינו בחלמוד דכרות וצמד"ר, וזה אין לרך להסך לשון הנקרא כלמפרשי הפסטי שסראוי
ויחלמו שניהם חלום, גם כוונ דמוקים דצרי המפרשים בלשון כפתרון חלמו ערש"י ור"א ורש"ד :
המשקה הואשף וגר. הוא תוספת צאור למלת שניהם, ומן איש עד חלמו ה"ו הוא כמו מאמר

מוסגר, ולכן מלת חלמו מועטת בלחנה המפסיק יותר מכל הטעמים שלפניו (רש"ד) ויתכן שאין
מאמר זה צל להודיע מיי הם החלומים רק יודיע דרך כלל שראו בחלומותיהם נפילת מדרגתם,
שאינם צועלת שרים רק צמודת משרתיים, זה נרשע על ראשו כל צועשי אושה זה פוחט עצדים
על הכוס, זה אינו ענין לשר האופים ולשר המשקים רק מועשי המשקמים תחתיים, זה גרם להם
להיות זועפים, כי מזה שפטו צדעתם שלא ידונו צעונט קל על מסרון השגחתם על משרתיים

אזל יאל עליהם משפט עונט פמוד כאילו הם צעונט המעסקן צועשי אפייה והמשקה ופעמו
בנולדחתם : (ח) הלא ראלהים פתריים. לא יוכל אדם לפמוד חלומות צבלמות אם לא צהיות רוח
חלקים נוספה זו, לכן ספרו נא לי אולי יקרה ה' לקראתי ודבר מה יראני והגדתי לך (כ"ב
המפרשים) ולא יתכן, כי עזר המצוט צבית האפורים לא יולא ממיו דברים המיפסיים אותו לאיש
מעלה, גם מתנגד אל הנימוט להחפאר היחוי איש מוכן להטוסם צו רוח אלהים, לכן נראה לי

שהמכוון צלמרו להקטין מלך ענין פתרון חלומות עד שאין מן הטרך לספס אחר איש לפמוד
אותו, זהו רוב החלומות צאים, אם מהסוכרי דיומא, או ע"י מערכת השמים או ע"י רוחות ושרים
ומנוסח לעוטוט מהם צאים ע"י מלאך, והחלומות הצאים ע"י מלאך הם אשר אין להם רק פתרון
אחד אחתי, והפותר לריך להיות איש אשר ללם אלהים עליו רוח ה' מתנוספת זו, ולזה מתענין
על מוקלת חלומות כי מוטטין מן צאו ע"י מלאך, אשר לא ישחנה בפתרון כ"א בחשונה ומע"י.

אונס רוב החלומות הצאים ע"י סצות ואונעיים אחרים, הן הנה שיוכלו להסתנות ע"י פתרון
מוצו לרע ומרע לטוב, ועל מין חלומות אלה אמרו חכמים כל החלומות הולכין אחר הפה, כעוזאר
בפרק הרואה מן כ"ד פותרי חלומות מה שפטר זה לא פטר זה וכולם נתקיימו כע"ש סם הכותב
ומכרש"א, לפ"ז יתכן כי יוסף צהיותו רגיל זה כוונ עם שני השרים האלה, והכיר חכונט נשמותם,
הצין כי אינם ראויים לחלומות צלמלעית מלאך, כי אם צאים צלמלעיים אחרים, לכן אמר להם

לא לאלהים פתרוים כלוונ אין נרכים לפמוד חלומות לאיש אלהים אשר רוח ה' מתנוספת זו,
כי החלומות הולכין אחר הפה, וכל איש יהיה מיי שיהיה יוכל לפמוד לכן ספרו נא לי, מלת הלא
כאן אינו דוניה לשאר נקומות, כמו הלא אם מיטיב שאת, הלא הוא אמר לי אחי הוא, הלא הוא

אזיך קקד, כי צאלה ה"א היא האלה והאפכת הטלילה למיזב ועאלתה את האמזר אחריו אמנס
ה"א התלויה כחן צמלת לא, היא ה"א התיונה והפלא, כה"א הלנן מלח שנס יולד, הנח תפעים
שנה תלד, שהיא ה"א התיונה הקיימת, כתיב רש"י שם (לך לך י"י י"י) וכן העלה גלית, הרואה
לחה, שהם תמימות קיימות המעוררות על פליחת הדבר, להיותו זר ויולד מן המנהג והאחוי (כמ"ג
הרא"ם שם והאר ומרש"ם) וזוהו אין ה"א והאפכת הטלילה למיזב, אזל מלת לא צמקומה עומדת
צבורות הטלילה, וה"א התלויה זה היא להורות על הפליחה בצלילה זו. ופעם הלא לאלהים
פתרונים אין לורך לאי אלהים לפתור תלויות, שהוא צלמת דבר תמוה ופלא, שהתלוותה הולכין
אחר הפה ומשתנים מרע לטוב ומטוב לרע ע"י דבורי הסותר (אףכדערבאר, דייטועגען צעדירעפן
דער גאטעליכקייט ניכט). מלת אלהים כענין ויראו בני האלהים לתמונו רבציה, איז אמתי
אלהים אחס (תהלים ע"ג) שענינו בני עליי תכמים ומשכילים: (י) עלחה נצה, קן זכר ונקבה,
הנלגים נכחו צאדן זכר, ויסלך ביח נלחו נקבה, ואם כאלן נקבה אמר נלח צמקוס נלחה, ואם הוא
זכר אמר עלחה על הגסן צמקוס העלחה, כמו ועלחה ארמוניה סירים צמקוס והעלחה, עלחה
כלו קמטונים צמקוס והעלחה (רל"ם): (יב) שלשת השרגים, ער האצקים ואופים אמרו שלשה
שרגים שלשה סלי מורי, ויוסף אמר שלשת השרגים ושלשת הפלים, כי מלד הרואים הימה ההסקפה
על פרוי השרגים והפלים לכן אמרו שלשה צה"א, שהיונע על המספר מלד כמות אחדים האפדעים,
אונס מלד הפתרון שהסקפה הוא אל הורחל כל השלשה, לכן אמר שלשת צמיז, שהיונע על
המספר מלד כמות האחדים המתדקקים יחד, כמזואר צלמה צבצעה ימים, ובאמור צבצעה כצבים:
(יג) בעוד שלשת ימים, מ"א ויביע צבוק תלחא יומין, וכ"ח לקמן (פ' י"ג), ואחד ומסנני הלשון
מתקפה זוה, כי מלת עוד המסובר צבי"ת מורה צחוק המסך הזמן (ש"א ל"ג), צבור הילד סי
כ"ז המסך סיות הילד, צבור כצרת ארץ (בראשית מ"ט) צמטך מוקוס לא היה יוצר ומצרת ארץ,
וכן, (ירמיה ט"ו) צלה שהונע צבור יומס צחוק שהיוס עוד נמשך (וייל, נאך), וכל זקן לעד כי
צבור שלשת ימים מירוש צחוק שלשת ימים, לא אחר ג' ימים (צינגען), קודם שיעלו, לכן אמר
אחריו ויהי ציום הטליתי, ואם תרגומו צבוק היה ראוי לוונר ויהי ציום הכציעי, ע"כ ואין זה
טענה, כי שנות הבי"ת משונה הוא, פעם יורה על חמלת הזמן, ופעם על האומעי, ופעם על
קוסו, כמו בצואכס אל הארץ (צמדבר), שנתחייבו צלה מיד טכנכוו לארץ, ואומר (צמדבר) שנת
הארבעים ללאת והוא היה צלמד צלז שהוא צלמלע השנה, ואם לאו דוקא צלמלעו הנה לא היה
גי' לא תחלתו ולא צפוסו, ואמר (דברים) צמועד שנת השמטה והוא צמולאי טציעית, וכן צדחת
הטל ירד הונן עליו, שהיה ירדתו סמוך לו מאחריו כי אחר שנפל הונן על הטל צהכרת ירד הטל
תמלה, וכן וצמלאת יוני טיהרה (ויקרא ל"ג) סמוך לו מאחריו, כמו כן כאלן אות צי"ת צמלת ציום
הטליתי אינו מורה על תחלתו ואומלעו רק על קוסו ר"ל צבוק יוס הטליתי (יתרו י"ט ט"ו) מירוש
צבוק יוס הטליתי והוא יוס הכציעי שהוסף; ושה יוס אחד מדעתו (ע"ס רש"י), ומלת שלשת
שם כתקונו ומספר יקודי, ואין לורך לדברי רציע שם שמהפכו למספר קדורי, כאלו אמר ליום
הטליתי ע"ס, וסמוכים לזה שאמר (יורשע א') כי צבור שלשת ימים אחס עוזרים, חה היה ציום
שלשים של אזל משה, והוא ז' ניסן, ואמר שם (ד' י"ט) והעם עלו מן הירדן צעשור למדע החלשון
(ועי' שם ג' והי' צרש"י), הנה מנחלר כי מלת צבור פירוש צבוק ולאחריו, וכן מתורגם שם צבוק
תלחא יומין, ח"ל רש"י שם צבור שלשת ימים צבוק שלשת ימים, צבור שמהיו כאלן שלשת ימים
ואחר תעצורו, ע"כ. חה יסוד גדול צדרכי לשון, ומיוטצים צזה כנה ומקראות המוקשים, כמו וכי
תאמרו מה נאכל צנהה הטציעית (אמור, ע"ס), וכי תכלה לעשר את כל תוצאתך צנהה הטליתית
(כי תחל) וכמ"ש. ע"ס. — וקרוז לוונר שהמתרגמים ביארו מלת צבור מן עד ירם ולא יאסיל,
ולא עדה עליו השפל, שענינס ההעברה והסרה, ופעם צבור שלשת ימים כאשר יתלפו ויעצרו
שלשת ימים (נאך חלוצוף דרייער טאגע) לכן תרגומו צבוק: (יד) בי אם זכרתי אתך, לדעתי
אין לחצרו עם מה שאחריו, וכלומר כאשר תהיה צמעוד הטוב והללחה תזכרני לעשות עמדי ספר,
דאי"י היה ראוי לוונר תזכרני, לא זכרתי לשון עבר, גם מלת אתך מיוחדר דלא מלאהורו צעלר
מקומות מסובר צלשון זכירה, וכן טעם הרציע צמלת אתך יפרידו מנה שאחריו ועשה כמאמר
לעמו, לכן י"ל כי טעם זכרתי אתך, הוא כאלו אמר גם אכני יוסף הזכרתי אתך, כי כמו
שרחית צמלוונך דברים הטוגעים אותך, ככה יש צו דברים הטוגעים אלי יוסף, וצדרכיך חלה זכרת
מוני כמו מונך, ושנינו כאשר משותפים צפתרון חלוונך, כי שלשת השרגים ותחנית הכוס אל כף
פרעה, הם רק חוגעים אותך, ולאחר שלשת ימים תשוב למעלתך לתת הכוס אל כף פרעה, אונס
ענין גמן שהיה לפיך, ושהיא כפרחת עלחה נלח, והצטילו אשכלותיה עננים, ואקח את העננים
ואשתט אותם אל כוס פרעה, אין מענינים הטוגעים אליך, לכן לא הזכרתי מהם צפתרון (כי צלמת
משקה

משקה כח חינה ראיה לשתיה חף לסחותי חרם מכשי' למלך) חזל חלה הם הרומזים אלי, (במכרדשני' זלך קמ"ס בגמן שלשה טרעים וגו' עד הכא חזיונא דנולה, דהא מנאך וכללה חזיונא דיליה הוה דחמיז וכו' פרעה זידי חזל חזיונא דנולה בגיני' דיוסף הוה ולבשרא ליה דיטענע יוסף וינדע).
 הגמן רומז עלי יוסף, טאלני מישראל הנקראים גמן, וגמן זה היה לפניו בחלומו, והיא כפרתו, שמונקות שפלה מדרגת יוסף תפסת הללחתו, והיושב כעת צניח המעומר (הוא כיין המעומר בתוך הענבים), ומקצת השתדלותך תוליאנו מניח האסורים (הוא סמיטת הענבים להוליא המשקה מתוכה הפולה). "מלת כי חם" טעמו כמו כי חם יהיה לצער קין טענינו לאמת הדבר, כמלת חונם, אכן (וחלרליך), והכונה כי חם זכרתי אתך, חונם באמת! כמו שבדצורי חלומך זכרת דברים הנוגעים בך, ככה זכרת זו דברים הנוגעים בי. ואמר אפריו דבך כלל כאשר ייבב לך ועשית נא עמדי חסד, כאשר תהיה צומעמד ההללחה והטובה תהיה אחי סבה לעשות עמדי חסד. ומנאר פרטי החסד, והוא שיצוא זמן שתזכירני לפני פרעה ותוליאני מן המשטר. ולפי שאין דבריו חלה בקשה כ"ח פתרון על חלק מהמלום שאינו נוגע למלום כ"ח לפי שחזר לכן לא אמר לשון בקשה ועשה, כמו ועשה חסד עם חלוי, עשה עמי חות לטובה כי חם "ועשית, והזכירני, וחלואיני" (כציעיניה מ"ג הזכירני, ובתהלים כ"ח ממלוכותי חלואיני) והזכרתי וחלואיני" שהוא לשון הכבוד בספור דברים. ומלת נא כאן אינו לבקשה, כמו ידבר נא עבדך דבר, וכמו ישב נא עבדך, דמרגמו יונתן בן עחיאל צמרו, בצעו, כי חם לשון עתה וכמו שחרגמו חונקלם ויונתן בן עחיאל, כען, כדון, חונם לא על הזמן ההוא עשה, כי הוא ערך צומעמד ואין צילתו להטיב, חזל הוא כמו עתה יאשני אישי, דמרגמום כען, כדון, ויורה על המשך הזמן צממיד הפך העבר (אין דער פאלגע, נומעטה), וכמו ועתה כן ישתל ידו שמתורגם כען, כדון, ומכורו כענין חלה מנעתו, או לפי זה בתלמוד (דעמנאך, פאלגליך). ויותר יתכן לפרש מלת נא לשון בקשה, חונם אינו מוסב על יוסף כחילו הוא מנעק ומנוו עשית החסד, חזל הוא מוסב על החסד שיעשה, לומר החסד שאמה עמיד לעשות עמדי לא יהיה דבר שיש לך בו טור מנוון או השתדלות עולמה צעמל ועורר רב, כי חונם לא יהיה כ"ח חסד דברים בלדו, שתסדר דברים לפני פרעה שהמנחן זהם בקשה, הנה ציאר לו זהה איכות החסד שהוא מעודד לעשות והוא נא ר"ל בקשה. (דוא וירכטו ציטעטעד מיר גוכט פערשאפטען). ולרבותיו שאמרו על מאמר שר המשקים, את טעמי אני מזכיר, בלשון דברים שהזכיר שני טעמים האי' שלא זכר את יוסף וישכחהו מלהיעיב עמו ולהזכירו לפני פרעה להוליאו חפשי, והצ' שראה את פרעה מלעטר מאלד לחפש אחר איש שיפטר לו את חלומו, והוא לא גלה לו מיד שידוע איש כזה. אי"ב החסד נעשה ליוסף ע"י שר המשקים שהיה מוכרח לבקש על עצמו על מה שטעא, חת שאמר יוסף, ועשית נא עמדי חסד, ע"י נא ובקשה יעשה לי חסד ומנך. דע שיש צמלת נא הרואה שלא החבר צומצרים, והוא משם נחא שורה על היופי, כמו כלה נחא, ואנשי כנה"ג בתפלת י"ח, ולך נחא להרות, ומנוו צומקרא מה נאוו למייך צמורים, לישרים נאוו חלה (דומה לשם גאוו משרש גאה, זעה מן זעה) וצא צומקרא צמתי תמורתו, צאל"ף אחר הנו"ן, וגם צלי חל"ף כמו הנה והמענגה (ירמיה ו') דמרגמו יאחא, לשון יופי, וכמו שורה על היופי וההדור, ככה יורה על השצת והטהלה, כי היופי הוא שצחו של דבר, לכן כאמר, יפי חממתך יפי קולך (יתקאל כ"ח ל"ג) דמרגמום תקון חממתך צמים קלך, וכן שם פאר שהורחמו היופי וההדור, ככה יורה על הטהלה והשצח, כמו מעשה ידי להתפאר, היחפאר הגרזן על החוצה, לכן זה חלי וחטויו, יש מפרשים אותו צמילתא, לשון יופי, אחנאה לפניו צמלות, יש מפרשים אותו שם צמילתא לשון שצח, וחטויו הדבר שצצחו, וכן תיב"ע וחטויו ואשצמיני. ורש"י הביא שנייה, וחטויו אספר נוי' ושצחו, וצוה וחטויו דרישא דקרא דומה אל וחטויומנוו דסיפיי. וכן נגדה נא לכל עמו (תהלים קמ"ז) מרגמוו חילתי כסוי, מלת נגדה פירש לשון הגדה וספור ומלת נא פירש לשון שצחו גדלותו ורוממותו, לכן מרגמו כסוי מלשון ואל עניים ארים כפי (שעיה מ"ט כ"ב) כלומר אראה להם גדולתי ורוממותי, וכן והאלהים נכה את חצרכם, אמרו עליו גדלו ורוממו. ועם המקרא אחר שהושיעני ה' מלרותי עד שאשא כוס ישועות ואשלב נדרי שנדרתי צעת לתי, תתפרסם תמועת ה' צרים עד שיהיה ספור והגדה לכל עמו צמודה שצח ותהלה, ותרגום נגדה נא (איין לפאצגעשפראך אונטער חללען) ועל כוונה זו יש לפרש מאמר, יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו, מאמר כי לעולם חסדו יאמר דבך ותהלה (זא שפרעכען לפאצענד) (לא כהמוניים שיאמרו דברים כאלה מן השם ולמדו כחמייה צעלמא צלי שיימת לב לאמנם שצח ותהלה לו יתי) וכן בתפלת משה על מרים, אל נא רפא נא לה, נא השני לשון בקשה (כפי המורגל) ונא הכאשון לשון שצח ותהלה, ועעמו אחי, אל! אחי המשוצח והמהולל! (דוא רומפאללער!) סיפר שצחו של מוקם חמלה ואח"כ התפלל רפא נא לה. כעין זה אמרו שם בצפרי, צא הכחוב ללמדך

ללמדך דרך ארץ, שכל זמן שאדם רוצה לבקש שלימותו לריב שיאמר שנים שלמה דברי חסידים ואחרי יבקש שלימותו שגאור אל נא רפא נא לה (והמפרש לבסרי שם לא הבין כן) ועל סוגיה זו יש להבין מלת נא במאמר יוסף ועשית נא וגו'. כי כל יולאי בית האקורים הצוה חכמה פניהם לבלי התראות לעיני בני אדם זמן מה, כי נצוים הם צענייהם, אבל יליאת יוסף מצית האקורים היה דרך כבוד גדול, המלך שהיה נלך אליו מיהר להריץ אותו ומצית האקורים יאל ללמדך, והוא ועשית נא וגו' עשית הסקר היה דרך שצח תהלה ותפארת (ווייכספ מיר גאלדע דיהמפאלל צעוירקען) ואל ליוסף זה, ומה שאלה צלום, והיא כפורסת עלתה נלה הצלילו, שאין לה צמלך הצעני, ומה שפנו יוסף שליחתו לא יהיה דרך הנהגה. ומה שאמר יוסף כאשר ייטב לך ועשית, אמר מד מן החברים, כי זה הבין יוסף מסודר לשון סר המשקים שאמר וכוס פרעה צידו, דמאמר זה מיותר לגמרי, דכיון שנתן את הכוס אל כף פרעה ומסתמא היה צידו תהלה, ועוד שאין זה מקום המאמר, כי קודם סמיטתו הענינים מה לו לאסח הכוס צידו, ולקמיתיה לריבה שתי ידיים. הנה ומה הבין יוסף שלא יתילד לו הסקר מומנו מיד וקרוצ ללאתו מצית הסקר, כי אם אסר שהיה כבר צמממו הטוב להיחמו ממונה לשר משקים, לכן נראה לו צמלמו אחיפת הכוס צידו קודם הסמיטה שהיא הוראה ליליאתו חפשי מצית הסקר. הנה לשון המקרא ילמדנו גורל מעלת צממנו של יוסף בהפסד צ"ה, אף שהיה לו צה איש המוכשר והמחוייב להסמלל צממנו, לא ערך אליו דברי צקשה כראוי, רק הודעה לפי המוצן צממנו חלק חלמו, וספיר אמרו צממנו רבותי ר"פ מקץ, אשרי הגבר אשר שם ה' ומצמו ולא פנה אל רבדים, זה יוסף, (ולמפרשי המלדס מאמר זה קוטר ח"ע, דמתחלה יאמר שצמט יוסף בהשם, ולצכוף האשים את יוסף שפנה אל רבדים צממנו זכרתי והזכרתי. ולנ"ט הדברים צממנו). אמנם אף שהיה צממנו צמלל הסנות ית' ומונע מן הצקשה, ולא הודיעו הדבר כ"ל דרך פתרון ככל זאת למעלת לדיק כמותו יסצבוטו לעון, כי עם הלדיקים הקציה צדקק כמוט השערה והיה מן הראוי אליו לשום מחסום, למו ימו לבלי סוכיר מה מלאוהם לכן אמרו שמתוספו עליו עוד שתי שנים. אשרי אדם אשר ימטוב ה' לו עון כזה! (שור) גנב גנבתו, אין המכוון צה להודיעו שהוא ראוי אל חסר כי אין עול צכפיו, כי לא היו כל דבריו רק פתרון לא צקשה כמבואר מקודם, כי אמנם מוסב על פתרון חלמו שצממיתו הענינים המכוון יליאתו לחפשי, וסוכיפ כאן ציבור למה נדמה צמלמו יליאת חפשייתו לקמיתו ענינים, ואמר כמו שהיין מוכסה ועלם חך זה הענינים ומשומר בהם, ככה הוא כל עניניו היו בהעלם וכסוי, נמתק מארץ מולדתו צהעלם, ויחצ כאן צממנו על לא חמם ועלם מעין כל אדם אמתה הדבר שצמקק העלילה עליו, ולזה הוא משומר צית המשומר, והוא גנב גנבתו. עיי דברי אונקלס (פי' וילא) שכל לשון גנבה המוכר שם דבריו לצן מרגום לשון כסוי והעלם, גנבותי יום וגנבותי לילה מרגם לשון שמייה: כי שמו אתי בבור. ארי מניחו ימי, כ"ה צת"א המדרייקים, פירש שמו ענין מנוי וסקידה כמו שום חשים עליך מלך, ושמת עליהם שרי חלפים ומלת כי כמו כי מלאת חן צעני, כנחית טעם על הקדום, ומה שאתה רואה שאני ממונה כראש צית הסקר יש לך לשפוט שלא עשיתי מה דבר רע. שמועתי: (שז) טוב פתח. לדעת המפרשים מלת טוב ענינו יפה וכהוה, ויעמו כשמועו הפתרון ראה צלצו טוב הוא כי משקים עם פרטי החלום ככל חלקיו והכיר מה דברי אמת לכן הגיד גם הוא את חלמו ולולי ראותו כי פתח למצרו יפה וכהוה היה ומזה את יוסף צלצו שלא ידע לפתור חלומו. ואין זה נכון לדעתו דצממת אין חלום שר המשקים משקים צפרטיו לפתרון יוסף, כי כהפוך הוא כי סמיטתו הענינים על הכוס למחו אל המלך לשתות אין ומה הוראה על חשיצותו והצנתו על כנו, אבל יורה על חלמו ומשיערתו, כי מי זה ישח יין הבא מניחו אף כי משקה פגומה צלמי מוטעמת כוז? לכן הסכו כי מלת טוב יורה על כל מה שהוא שלמות לעיני וגאות אל המכוון והתכלית, ופול-על האה מן המגונה, ועל היושר מן העול, ועל האמת מן השקר, כמו היעצת לראות (ימיה א'), וטעם כי טוב פתח כי אמת פתח, וזה היה ידיעה לו לראותו צמלמו פתרון חלומו שר המשקים, כמבואר צמה שקדם לדעת דבותי: (בג) ולא זכר. זכירה הוא ציד האדם לעשות לו סימן ואות לזכרון ולכן שקדם חמייר הזכירה לאזכרת השכחה. זכר אל השכחה, זכר את אשר עשה לך עמלק וגו' לא השכח, וזה לא עשה לו אות לזכרון לכן וישכחו. (רל"ט):

מא (א) שנתיים ימים. שתי שנים שלמות, כדכתיב ימים תהיה גאולתו ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תניימה, וכן ימים או עשור, וכן למועדה מנימים ימנימה, אבל מקץ שנתיים צלה ימים היה ומשמע מקץ שנה ויום, כדכתיב, בן שנתו, צחוך שנה קורבו בן שנתו (רצ"ט), דוגמת מדש ימיו מדש שלם מנימים: ופרעה חלם. לרש"י אין חלם פעל צינוני כי לא מלאנו צינוני צמקום עצר, אבל הוא תואר, ותמסר מלת הסרכבה היה, ושיעורו היה חלם, ולכונה אין לזכר

טרף לז, כי חולם לדעתו פועל עבר ומציין פועל המדומה למרוב, כי כבר הניסוחו קדמוני
 הקדמונים לזכין מיוחד לעלמו, והעבר ממוט פועל פועלה פועלת, כמו והיא שופטת את ישראל
 צנת היא (שופטים ד') שהיא פעל עבר ומציין זה, ואינו פועל זיכוי מהשל, והעדות צנת
 היא ולא צנת הוא, וכן ואת הנערים יודעת (ט"א כ"א), וזרמו מים עבות (תהלים ע"ג), וכן
 מה ארמי אבד אבני הוא פעל עבר ויולא, זיקם להאביר ע"ש רש"י ורז"ה: (ב) באחור. פס"ג
 צאם, ולרמז"ן הוא עס לרשא ועשב הגדל צאם ועל טפת הנהרות, וכתיב ירדשלוני (פ' כילד ומצרכין)
 גמל (איוב ס'), ואת צאמו, אשער שהעשב נקרא כן צארמי, ככתלמוד ירושלמי (פ' כילד ומצרכין)
 כז אחוה לתוריא. וקרוז לומר שדעתו לפרש צאמו, ענין קרבת ואחדות, כמו להסר את האמה
 (זכרים י"א), וכלומר אברהם האמה את כל צאי עולם (פ' עברכיניערט, פ' עברכיניט), וכתיב צמקדש"ג,
 ותרכינה צאמו צמקדש צמקדש צמקדש דלא אשתכח זהו מרדח: (ג) וחערגנה. לטון עכזה, היו עומדות
 אללם קדם שמתכלנה אחת להורות עליה רעב וטוב יסדיו רעב ככל ארצות וטוב צמקדש
 (רז"ה: (ח) וחפעם רוחו. וצמקדש נלמד חמר ותחפס רוחו (דניאל ז'), לפי שהיו עס שתי פעימות
 טכחת הסלום והעלמה פתרוו (רש"י ומצ"י), והוא לכאורה דרש רשוק מלד ממשמעות התיבות, כי
 הסדל טצין טצין נפעל לזכין התפעל כפי שחרונו צעלי לטון הוא, שהנפעל מקבל הפעולה צרוז
 מחולמו, וההתפעל מחוכו, ועוד יש צהתפעל סגולה מיוחדת שאינה נפעל, כי הנפעל מורה על
 דבר שהוא כן צאמת, וההתפעל מורה על סקוי הדברים רמזי הענינים צנפם, יהיה כן טון נפעל
 או לא יהיה כן. כמו יש מתעשר ואין כל מתעשר והין רב (משלי י"ג) ופירש"י מראה עלמו עשיר,
 או שהוא מתעשר בזול עניים, ולפי הפירושין אין העשר כ"א לפי דמיון צלד, וכן ממתכד
 ומקד לום (ט"ג פירש"י ממתכד צעיניו, וכזה איש מתהלל צמתח טקד (ט"ג פ' טכז על
 מפתח והתפל (ט"ג פ' טכז) וישכז אונון ויתחל (ט"ג), הראש עלמו סולה ורבים כלה, ועוד מקבולתו
 טורה לפעניים על חרות הענין והמעטקות צו, מה שלא יורה הנפעל, אכל מעולם לא עלה על
 הדעת עליה צהתפעל כפל ענין הוראת הנפעל, עד שיפרש וחתפס פעימה אחת ותחפס שתי
 פעימות! ומר רז"ה לפני המתכד ומצרי המתמונה (פ' יז) גם צמקדש לא היה טכחת הסלום
 צאמת כ"א לפי הראות, טעמה עלמו כאלו טכחו, כי אמר את אונר להם הסלום אולי יצדו מלכם
 פתרון שלא אוכל לעמוד על אמתו, כי אולי הוא לזון רשוק כמו טמח דניאל צאמת, לכן צקם
 וחס ענידו לו סלומה אשר סלם, ואם יש צמקדש כן אז ודאי ידעו גם פתרונו על נכון, חס
 טאמר להן הן סלומה אמר לי ואיך די פשרה תהווני, הולא מהה ספור, כי הפעימה טל
 צמקדש פי טנים צרותה, פעימה ואינה פעימה, פעימה מלד העלמת הפתרון והיא פעימה צאמת
 והיא יכולה לזכין נפעל, ופעימה מלד טכחת הסלום והיא אינה פעימה צאמת כ"א לפי דמיון,
 לכן היא כונה לזכין התפעל, ועמה ראה והטל ממתכות צעל הפעימה ואמתת המפורס, חס'
 טכז אמר הקדמונים שדרך ההתפעל להיט הדבור צתיבתו מלרע, אף צצא צרי"י המפורס צלש
 חיצו, כמו ויתכר אליהם, ויתמודד על הילד, ויתגעש ודוניהם, ונפעל טימן התיבה מלעיל,
 טון וינפץ וילתס וילמד, וכן כל וינפס מלעיל, צר מן צ' מלרע ואמר טשני אלה הם צאמת מן
 ההתפעל הקל, כי כבר מלאנו התפעל קל, ויתפקרו, התפקרו, וכן דעת רש"י שהרי הוא טכז יחד
 ותחכס (לעיל כ"ד כ"ה) עם ותקצר ותצצר, והורה צה טגם הם מן ההתפעל להיחם מלרע ומלל
 כי הם מההתפעל, וכן טיחת כל מהתפעל ואין צו זרה, כי חס ותחפס רוחו דצמקדש שהוא צל
 מלעיל כמנהג הנפעל, לפירוש הוא מורכב משנייהם, להורות על שני מיני הפעימה שהזכרתי, שהאחד
 הינה צאמת והוא הנרמה נפעל, והאחרת לפי דמיון והיא הנרמה צהתפעל, ולכן צדצרו עם
 סכוי לא צאמת להם ותחפס רוחי כ"א ותחפס רוחי לרעת הסלום וכמו שאמרנו, וצה דעת צרותינו
 נפתחות עם יסודי הלשון: (ט) את חשא'י. אונקלס מרגס סוכחי לטון יסודי, ויצי' טרגס סוכחי
 לפי המקרא צלשון רבים, דצאמת טחט צכפלים, האחד מסרון הטנחתו ואחרתו על המשפחה
 העומדים חתמי לשמירת היין צערו מונח צאלר, לזכר יתעב צו דבר המתקבלו והמעכרו והטנית
 טחטף הוא צעלמו צנת הוטיטו הכוס על כף פרעה שלא נתן אז צכוס עינו לרשות חס המשקה
 נקי צלתי עיכור וקלקול, ורבותינו אמרו צרה, טני טחא'ים יש צדי, אחת שלא עשיתי ליוסף
 טונה לפניך, ואחת שראיתך מלמד על פתרונו טל טלום ולא גליתי לך עליו שהוא יודע פתרונו:
 (יב) איש בחלמו פתר. לפי הסלום וקרוז לענינו (רש"י) וכפי רצונם כמשמעות חלומו, וכבר
 טען רמז"ן ד"ח יונעט צה טכחת הפותר, כי חס חלום פרעה לא יהיה כן לא ידענו יוסף,
 אמנם לרבותינו טלכל אחד מהם חלם עלמו ופתרון חלום טכרו (כמוצא צמקדש) חסו צעלמו
 טספיר מחלה טר המשקים לפרעה וחלומה חלום צלילה אחד אני והוא איש כפתרון חלומי חלומי
 הדיע לפרעה צה טלכל אחד מהם חלם גם פתרון חלום טכרו, לכן אמר שאמר כאן וישמר לנו
 את

אחנם בלשון עומד על היארד נכלל עמימה ענמיית, היינו שהעומד הרואה למוטטלס וטולטכות על ענין אומים והכלכלה, כי היארד הוא לו מקור המים והכלכלה, ולשון על סיחור הרואה ממשלה על היארד (דומה ונתחך על ארץ מנרים), והנה לפי"ו יהיה מאמר יוסף ועמה ירא פרעה ווי, פתחו לראייתו עומד על היארד, ואינו מעלה נפשו כי לא ליוסף לקטוהו, דמיון לכונה זו ראיתי בדברי רבותי בדבש שאמרו שם אחר פרעה מי מתקיים על מי, אני על אלהי, או אלהי עלי? איל אלה על אלהיך, ע"כ. ואפשר שמה שכתבם פרעה לאמר לי יאירי ואני עשיתי: (בה) הגיד לפרעה. לא היה כן הגדת דברים כ"א מראית המלוח שזמנו יזן מה שהאליהם רולה לעשות, דומה לזה הגדת היום (פ"ב י"ט) שאינו כ"א הגדת דברים מחדך מעשה והונח לשון הגדה לכה, כי פרעו גד, וכל טרה הצפואה על דבר שהוא סוף מן המזייר יסול עליו בדמיות המזייר ענין גד, (געגענטשאלד), צוה שרשא הגדה מעמד צהקבלה להסתכלות המזייר, שעייז יכול לעשות לו יארד מוטו. וכל ענין הגדה הוא התגלות דבר חדש והעמדת דבר העולם נגד המקבל, וכשנאמר מי הגיד לך, שעמו מי העמיד את הדבר לנגדך (פערגעגענווארטויגט), ואין זהו הדל אם ע"י דבור או ע"י דבר אחר, ואפשר שכלל צולת הגיד הרואה הנגיד המושל והמנהיג את העם (צעפעהלסאדזער), ויהיה שעמו פשה אחרך לנגיד ומנהיג על הדבר שיחדש צארכך, ולמיך לפרעה מורה על העולם כעלת את כמו הרגו לאצור, שא לא לפשע שהם צמקוס את, וכן מה שאמר אח"כ הרואה את פרעה, נכלל זו גם הרואה שהגשה ושיימת לב על הדבר, כמו ראה ראיתי את עני (אכט האצען) ולזה אמר עליו לבסוף ירא פרעה איש נבון וחכם וישימוהו גוי: (לב) ועל השנות. מלת על מה לעמי ענין קבה, כמו על אשר מריסה, על כי אין אלהי צרכי, וטעמו קבה השנות המלוח (אורזאכט דעם וויעדערהאלטענם), וזהו א"ל להוסיק על לשון המקרא כאשר חשב רש"י: (לג) ועמה ירא פרעה. התעוררו המפרשים מי נתן את יוסף להיות יועץ למלך כי לא נקרא רק למחור המלוח, וכל שאין זו עלה מדעתו אבל גם זה הוא למחרון. מדהזכיר צפוק מלוח הראשון ויקן פרעה, וכן פרעה בפרט חלומו ליוסף הזכיר צפוק מלוח הראשון ואח"כ, וכל זה מיותר כי מה לנו אם הקין צינטיים או לא, ומזה למד יוסף כי פרעה צעמו לרין להיות מתעורר ולחת לבו על הפנין גודע לו בחלומו להיות זרין ומקין על הרע המעודל לבוא בצלמו ולעשות כל ההכנות וההודעות מן הסודס להמעיט זו בכל יכלתו את הרע שיצא אחריו, כי כמו שהקלה תורה על התעוררות מן הסנייה, ככה תורה על התעוררות אל המעשה. כמו העירה והקילה לנשפטי, כי כמו שהיטן אין לו כוונה והער יש לו, ככה המתעורר לבוין אל דבר יכונה מעיר משינה: ירא פרעה, יעשה פרעה. את פרעה יפקיד פקידים והצר יהיה תחת יד פרעה, מה לרך אל האיש הנבון, ויאמרו המפרשים, יעשה פרעה, מה שזכרתי תחלה שישית האיש הנבון על כל ארץ מנרים שזה האיש הנבון יפקיד פקידים והוא יקח המונע מן התבואות, ויקבלו וילצרו חזר על הפקודים. וי"ל להוסיק על דבריהם, אחרי שגלת ירא כאן מוטהו היא מכל סדרי צנקהו וטעמו, שצבולס הגנייה מלעיל וכאן מלרע, וכולם אי"ש בשלש מקורות וכאן לר"י (כעצור צפוס שכל לרורים עפ"י מוסרה), לכן לדעתי אין לפרש ירא ענין צמיח ודלון כמו יראה לו הנה, וכמו בכל מקום אשר תראה שפי יצחק ויחפון (אויסערזעגען), אבל הוא ענין שהגשה ושיימת לב על הדבר, כמו אין מי רואני (ישעיה ג"ז), רואה את כל מאומה צידו (אויסזעהן, נאכזעהען, אכט האצען), והוא כאן פועל יולא, וטעם ירא פרעה איש נבון, האיש הנבון והמכס יעשהו פרעה לרואה ועשיית דבר המקיים אותה צעעה, כי גניית המונע מכל התבואות, ולקיים התבואה שלא תחבצ צשיימת דבר המקיים אותה צעעה, ולכלל כל ארץ מנרים לפי הקף ולתת להם כדי שיותם ולמכור המותר לצרות אחרות באופן לאסוף עושר ומנוח לפרעה, הנה כל אלה אף שיעשו ע"י פקידים המומיים תחת ממשלת האיש הנבון, דבר הכרטי הוא צלי פסק, שלא יעשה הפקידים כל אלה כרען לבדם, אבל מן ההכרח להיות עליהם מטגים אחד כללי אשר יתן עין שהגמתו על כל פרטי העניינים האלה שיעשו צעמם כראוי ועל סדר הנבון. חמו התכלית המכוון צאמת צהמנות האיש הנבון. וע"ז אמר ירא פרעה איש כלוצר פרעה יעשהו לרואה ומשיג: (לח) ויקצו, ויצברו. שרש קצץ נאמר על התחצות דברים צנטיית היותם זה אל זה, חמו ג"כ הרואה שרש לצר, אלא שהדברים הלצורים קצוצים זה לזה יותר מן הקצוצים, כמו וילצרו אותם סמרים סמרים; הנה תחלה קצץ יוסף אוכל שדה כל עיר ועיר ונתן אותה בתוך העיר אשר לוקם מקציצותיה, חמו ללורך בני אותה העיר, ואח"כ לקח מכל עיר ועיר היותר מלורך בני העיר וילצרו אותה באסמיו ללורך הככרים בני ארעות אחרות, כי המנרים לא היו צאים אל יוסף כי צעריהם הוסקדו פקידים למכור להם האוכל אשר נשאר שם ללרסם, לכן אמר פרעה למנרים לבו אל יוסף אשר יאמר לכם תשעו, ולא אמר והוא יתן לכם שצר, כי הוא לא נתן להם, רק ליה להסתח כל האולרות אשר צעריהם ולמכור להם, חמו טעם וישתח יוסף את

את כל אשר צהם כל האלמות אשר ציינים וצעריהם, ואשר העמים ברוך הכנענים וצני יעקב צאו אל יוסף עיר המלוכה לשבור צר אשר נצטר צעיר ההוא ללורך צני הנכר לכן כתיב וילצור יוסף צר ולא ויקצץ יוסף, כי הקצוץ היה צכל עיר ועיר, והצור לא היה אלא אלא יוסף צעיר הממלכה, ויוצן ג"כ מה שכתוב ויקצלו את כל הכלב השנים המוצות הצלות האלה, וילצרו צר תחת יד פרעה הכל צערים והמור, תחלה יקצלו צכל עיר ועיר, ואח"כ ילצרו תחת יד פרעה צעיר, ותמא תאמר כל מה שיקצלו צכל עיר ועיר ילצרו צהם יד פרעה, לכן הוסיף אוכל צערים והמור, כלומר לא את הכל ילצרו תחת יד פרעה כי גם יניחו אוכל צערים, והמורו ללורך צני העיר והזכיר האוכל אלא הקצוץ והצר אלא הצור, כי ראה יוסף צמחמתו שאין ראוי לו למלא אלמותיו אשר צעיר המלוכה ללורך כל האלמות צצברים פחותים הממלאים מקום מרובה, ואשר מסיכס קל, ולא יתכן שיעמדו צני עיר המלוכה לפתים להגיע ומקום לאלף אלמות של למוקים וגדירות, ע"כ לא לצר צאמטיו רק צר שהוא דגן נקי מן התבן, אשר הוא עיקר מחן האדם והוא זן הרבה ומקומו מועט צערך שאר מיני מאכל, אלא ציתר הערים שלא היה לו לשמור צחוקן רק ללורך צני העיר הגים את כל האוכל, כלומר כל דבר אשר יאכל צר ולתם ומחן וכל מיני זרעונים ואשי גרירות ולמוקים (כדברי רצ"ח) לכן כתיב ויקצץ את כל חוכל, וילצור יוסף צר, והנה כל חציצה וחיצה צכתוצים האלה מדוייקות צלמנוס, וכל מעשי יוסף צמחמה וצדעת (רש"ל): תחת יד פרעה חיצ"ע תחת אפטרופין דפרעה, וכפי רצ"ח תחת ממונה פרעה, יראה שפי' יד מן כי חזלת יד ענין כח יכולת וממשלה, והממונה מפרעה הוא צה צה פרעה (עמואכטיגטער) שניתן לו הכס להיות מושל על הדבר: (ב) על ביתי, תרגם לונקלס מונח על ציתי וכפי' האצ"ע מהיה ער על ציתי, הוסיפו ענין ההתמנות והשררות על לשון המקרא, וצאמת אין כאן מסרון, כי מלת על הוא שם תאר כמו ואל על יקראוהו (הושע י"א) שפירושו עליזן, ח"כ יהיה על שם נסמך אל ציתי, ופעמו מהיה העליזן של ציתי (אצערקטע מיינעם הוימעם) וכן נחתי אומך על כל ארץ מלרים, ונתון אותו על כל ח"מ, וילא יוסף על ח"מ, צכולס הוסיף יצ"ע סכנן, שליט, ואין זה תוספת, כי הוא צעלמו המוצן צמלת על: (ג) אברך, ערשי ובעלי לשון אמרו אברך כמו אברך, אל"ף תחת ח"ל כמו חכמים ודבר (ימיה ר"ח) שהוא כמו השכים, ועסם אברך כל חיש יכרע על צרכי כי הוא ראוי אשר לו תכרע כל צדך, וליכ שהוא ענין צרפה, ועסם אברך, זה הוא החיש המציא צרפה קרצ הארץ (זענענצריינענלער) שצמחמתו הצין הפתוח ובעלמו עשו מקוים שמוציחם מנוח שפעט צרפה צמדירה, ולפי"ז דומה אברך לשם לפנת פענח, שהמכוון צו לצבותיו צהדוינו הפטרות מניח רוחן של צריות: ונתון אתו, הטצעת והצגרים ורצד הזה צהיו סיונים אשר הוליא צם אל הפועל את דצורו שאמר אליו ראה נחתי אומך על כל ארץ מלרים, אמנם להיות יוסף מפורסם עד הנה לעצד צצוי צמאסר האסורים זה זמן רב ולא צנקל יכנס צצאני העם להאמין כי עזד מציח האסורים ילא למולך, לכן הוסיף פרעה להרכיבו צמרכצת המסנה ולקדוח לעניו אברך, שצזה ישמעו ויתפרסם צרצים, כי הוא זה החיש אשר רלון המלך צו להשליטו על כל הארץ, חסו שאמר ונתון אותו על כל ארץ מלרים, לשון נחיתה ישמעם על פתקום הדבר והשמעתו צרצים, כמו ויתנו קול ציהודה (דה"צ כ"ד) ויתנו את קולם, וכן צלי המלות מלת קול, כמו שאו זמרה ותנו תוף כנור וגו' כלומר השמעת קול מיני זמר — ומלת אותו מן יאותו לנו האנשים, שהוא לשון התרלות ועסם ונתון אותו על כל ארץ מלרים, ששהרכנה והקריאה הטעשה צפתקום יהיו סצה צצו יתן תודע על כל ארץ מלרים שהוא החיש אשר ההתרות אליו, אות וי"ן צמלת ונתון ישמעם כמלת למען כמו לא ירצה לו סוסים ולא ישגי. שפעמו למען לא ישיצ כן ונתן למען נתון כלומר ששהתרות צו מהיה נחונה (לחמיט זיינע אנערקענענוג צעווילליגונג) ערטיילעט וערדע: (ד) צפנת פענח, לפנות מודיע צדעת מניח רוחן של צריות צהן (צחאשית רבה), נראה שפירשטוהו על שתי כוונות, האחד כפי התרגום למעמיק גליין ליה, והצ' יסכים עם לשון מלרי, שצו לשון "לפנת פענח" הוא ישועת העולם (הייל דער וועלט): ויצא יוסף, אין למרשו ענין עלמול הגוף ומנועתו, לכבר אמר מיד אח"כ ויעצור צכל ארץ מלרים, גם אין מלת על טופל היטב על לשון יליאה, אלא הוא ענין הפרשה ויליאה מן הכלל, כמו ילאו חכמים צני צליעל, שעיניו יליאה מכלל דת האומה, ולשון זה טופל על כל דבר זר ונשלח היולא מונטה הטבעי, ואין לך דבר יותר זר ונשלח ממה שנתהווה ציוסף, היה עצד נמכר, יושצ' צצית האסורים, גר צארך נכרי, אין חיש מבירהו לא אותו ולא שנתפתו, מוצדל מכל צני המדינה צדת, והוא פתאום יחנשא עליהם למלך, הנה על היליאה הוצת הנשלח אח"כ וילא יוסף על ארץ מלרים, (יוסף ראטעט הערעפֿלֿר איצער), ואונקלס שכתבם הוסיף נפק שליט, אין זה תוספת על לשון המקרא, כי הוא נכלל צלשון וילא: (ה) גשני, ענינו עוינה שקורם שמה צמחמה יסור ויעוזו הדבר ומכרוהו ואח"כ תצא השכמה, לכן אמר נור

ילדך חטי ותשכח. כי כפל הלשון במלת שוכת שהני חזק מן האשון. וי"ל שמה אומר (איוז ל"ו)
 צד כל אחד יחוס לדעת כל אנשי מעשהו, מלת אנשי מעשהו כשהוא האל"ף כבהרבה שמות שבהרפת
 אל"ף כמו אלצע אזרועו, וטעם אנשי מעשהו עוזבי ושוכתי ומעשיו (פֶּעֶרְגַּעֲסָנֵעַ האלולוגען) אף
 שהיו נשכחים ומנו יצואו אח"כ זכרוננו וידע אותם, ובהה אל"ל למ"ש המפרשים הם שחסר הנסמך:
 ואת כל בית אבי. גנות גדולה היא לכן המרוחק מצית אבותיו הנכבדים אם ישכחם עת היותו
 מושפע בכל טוב. ויוסף שהיו צן זקנים לאציו ואותו אהב יותר מכל אחיו, ומלך אהבתו הגדולה
 גליו נכתב בהתנשאותו להיות מושל המדינה, איך יתייחס אליו דבור המגונה גם מלך טבע אנשי
 לאומר נשני חלקים את כל בית אציו, כי יורה צוה פתימות גדולה וכמצינו בכבוד אציו והיה ראוי
 לוותר נשני חלקים את כל אחי, להורות שמתנה מזכרוננו את כל אשר מלאהו מהם ואין לו טינה
 צלצ עליהם, אבל באומר כל בית אציו שכולל גם את אציו זה נראה דבור צלתי כאות גם לאיש
 ההמוני אף כי לאיש מעלה כמורו — אמנם אין ספק כי זכרון כבוד אציו אף רגע לא נשכח
 מלבו, וילך לצבו על לער אציו היה הרבה יותר מועל לער עלמו וצומחן זמן הרב שהיה נסרד
 וכעז ומנו, אם היה צידו להודיע לאציו מקומו היה אם ע"י מכתב או ע"י שליח או ע"י בני
 חסד הנוסעים ומורגים לכנען, צדאי לא היה נמנע מלעשותו כדי לשמח את אציו הזקן המתאבל
 על אצירתו, וזה שלא מלאוהו משתדל על זה, קרוב לראי שזהויותו צמעתה העצרות היה נמנע
 מלעשותו ומלך נמוסי המדינה להשיג ציור על הערוב המוכרים להם למנעם כל יחשברו עם
 בני חסד ומדינה אחרת. אבל אחרי שהתנשא להיות שר ומושל צמדינה, ומאריך כנען רבים צוה
 לשבור אוכל מיד יוסף והיה לו דבר קל לערוך דברי תמוזין ולהודיע את אשר נעשה ומנו, חס
 היה חיוצ גדול עליו צין ומל טבע אנשי צין ומל חיוצ התורה המושל עליו לכבד את אציו להסך
 אצלו לשון ויגורו לשומה. ולמה לא קיים יוסף הלקי את המיוצ הגדול הזה? (ורסוק לוותר
 שומל חסד אחיו היו נמנע מזה, גם ניי זה ידע אם הפרימו צפניו) ובאמת גדול דלקת לצבו עם
 ה' היא ומנעתהו מלקיים מלות כבוד אציו, כי כמו שכל התנהגותו עם אחיו כעת, אף דבהסקפה
 ראשונה נראה כמתקם צם, להחזיקם כמרגלים, לאחסרם צמאק, לער אותם ואת אציו בהצאת
 צניינין, לעשותם כבצבים, ואת צניינין שלא פטע נגדו מאוניה חפשו לעצד, ובאמת לא עשה כל
 אלה רק מלך דקתו הגדולה. לצלי עשות דבר שהוא נגד רצון קונו, כי כן היתה גזירת עליון אשר
 הראה לו צמלוס הצואי, ותשתחויהו לאלוהתי, אחד עשר כוכבים משתחויס לי, ובתמנה גדולה
 ובנעל עמוק עשה שלא יתקיימו השתחוות האלה והכנעתם לפניו צידעם שהוא יוסף אחיהם, כי
 זאת היתה להם צוטה ולכלימה גדולה, הנה להגלים ומה השתדל שיתקיימו צלתי ידיעתם ניי הוא
 זה שיקרבו וישתחוו לפניו. כמו שהעיד הכתוב ויטרר יוסף את השלמות אשר חלם להם כמבואר
 שם צמצה, ככה היה יוסף חושש צלצבו, אם צמלת התנשאותו היה מודיע לאציו שהוא חי ושהוא
 מושל צמדינה, פן ע"י זה יתבטל גזירת עליון והשתחוות אלוהות ואחד עשר כוכבים, הנה לסיצה
 זו אף שומל נפשו הטורה היה משתוקק לכבד את אציו בצורה טובה ולשמח את נפשו המלאה
 לה יגון ואכמה, צכל זה היה רצין להתאונן צרב כח ולהתאפק על נפשו לצטל מלות כבוד אציו
 (כמו שאין מקום למות כבוד אצות צהצטל ע"י זה אחת ומנתי ה') וצפרט דלתי מראה חלוס
 הצוהה נגזר גם על אציו השתחוה אלוהי, ומן השמים נמנע מלקיים מלות כבוד אציו צזה, הנה
 כדי לקיים רצון קונו היה מוכרח להשכים מלצו כבוד אציו אף שהיה מולא ח"ע צכל רגע מחוייב
 לכצדו ולצטר לו הצורה הטובה, מ"מ ומל קיוס רצון קונו הצוהית היה מלאה ומוכרח לחסן
 ומשצצו כבוד אציו, והיה נותן תודה לעליון ית' הנותן לו עז ותענומה צנפשו ועוונד על ימינו
 לסייעו לצטל רצון נפשו ומפני רצון קונו, ולהשליך כבוד אציו מנגד כדי לקיים גזירת עליון, לכן
 קרא את צבו ומנשה לאמר כי נשני חלקים את כל בית אציו, האלהים הוא העושה זאת, הוא הוא
 המסייעני צלתי חצני כבוד אציו ולהיותו כאילו הוא שכות מלציו, ורוב לשון שכתה אינו כ"א מניעת
 שיות המשתצה על הדבר להיותו צלתי חצו צעיני לתת עליו דעתו ומשצצו (אויסקער אצט
 לאסקען) כמו עוצני ה' וה' שכתני (ישעיה מ"ט) וטעם נשני חלקים (ניין פֶּעֶרְגַּעֲלֵאֲסָנֵעַ, אויסקער
 אצט נו לאסקען) ואמר כל בית אציו לכלול כל המורפים לאציו, כי כולם היו שוים צעיניו לצוזה,
 ולא היה לו שום טינה צלצ על כל מה שעשו לו כאומר אח"כ אליהם, לא אחת שלחתם אותי הנה
 כ"א האלהים, ומה שאמר את כל עמלי, איך כוונתו לתת תודה צמעתה המנשאות שכת את כל
 ננעי לצ ורעות רוח שהיו לו קודם כניסתו לכל הכצדו הזה, כי אמנם כוונתו גם צצת עעלו,
 צהיותו צמעתה העצרות, אף שהיה מוכרח להתעסק צצדים צלתי חצניס לו, לא היה מנעו זה
 עליו לצורה ולמשא, כי היה מקבלם עליו צלצ שנות, והיה נותן תודה אלוהי ית' שהיה עשיו עשיו
 צזה לצלי חצו אותם לצורה ולמשא כ"א לעשות אותם צצו צל, וכל העמל הגדול היה צעשחו

כנענו ובשכחו, והיה כחילו לא היו, וכמת חנטי מעלה הגדולים הסומים ציפורים: (נב) בארץ עניי. עם כל הגדולה והתפארת והכבוד שהיו לו, ועם עושר התבואה שהיה צדו בכל זאת היה מלרים צניניו חרץ עניי להיותו מרוחק מניח אצו ונספר מחרץ הקדושה (כ"ה): (נד) רעב בכל הארצות. אשר כניצ חרץ מלרים (כן פי הרצ"ע) כי מה יעשו הרעוקות אם היה זהן רעב כזה. וכן אמרו צדי"ם בשלות חללות צפינקא (פֶּנְיִילֵי) ונעבדיא (ארצ"יה) ונפלישמיני (הוא חרץ כנען שקראוהו כן ע"ם הפלישתים) (רמצי"ן) לפי"ז נראה לי לפרש מלת בכל ענין היקף וקביצה (אומגעבונג) כמציאר (ציתרו י"ט י"ח) ויחרד כל ההר, כלומר כניצות ההר והקיסו, וכן כחן בכל הארצות טעמו כניציות הארצות (אומגעבענדען) לאנדשאפטען) כלומר הארצות כניצות מלרים: (נו) את כל אשר בהם. לכל המפרשים הנוקרא חסר, לכן יוסיפו עליו דברים לאמר, וישתח יוסף את כל (הארצות) אשר זהן (תבואה), הגה מלבד הדומק הזה, כי אין התורה חסרה כלום, יקשה מחד לציאור זה, הכזה טועל חסר יחס, אך שחמלת שנות הרעב ישתח מיד כל הארצות למכרם, ולא ישות פן יתמעטו אחת אחת, ולא יחסר על שנות הרעב העתידות לצוא, לכן כ"ל לפרש ומקרא זה ע"ד המליים צחן לורך למלחות חסרות. זו, והוא: שרש פתח ישמע ג"כ להורחת השמלת הדבר, כי הוא יולא ומגד תעלומתו לאור עולם (ערפֶל־טענן, צענינגען), כמו מנשון פתח הרעה, וכמו פתח תקוה, ומזה מלת וישתח כחן ומלת אשר צמקא שלפניו הוא מהפגד אשרי, על ההלמה הנפשית והזונית, (אשריך צעוה"ז), וכן לרבותינו ממלת אשרי הפגד אשרי, כאמנם (הוריות י"ד) אשר נשיא ימטא, אשרי הדור שהנשיא ימטא ויביא קרבן, וכן אשר נעשה על הארץ, ע"ש. וקלת סמוכים משם אשרה (לא תטע לך אשרה), שהוא לר"ק שם חילן הנעבד להרבות הלחות הזונית, ויקרא לפי דעתם המושגת (גליקקסאָנְטֵינן), הנה ניקוד שם זה יורה שהפגד כלל ה"ח הוא מ"פ וסג"ל, וכבר ידענו ממסיקות צעלי הלשון, על ניקוד הפגד ממלת אשרי אם הוא אשר או אשר או אשר (ע"י לעיל) צפוק צאשרי כי אשכוני צנות), ומזה לדעתי ג"כ ענין ואשר מרצ"ג גאוחך" (דבר"ל ל"ג), כלומר הלחת מרצ גאוחך, ולרש"י שם לטון הנקרא מהסוך, וצמקאשרי (צמקאשרי ד' מ"ט) אשרה ע"ש דמצי צאשרי כי אשכוני, הנה לדעתם ג"כ מלת אשרה עקשתת ממלת אשרי, וכולם מענין עושר והלמה, וצמקאשרי אמרו וישתח יוסף את כל אשר צהם, את המאוסים שבהם, ר"ל את היותם משונה והיותם יקר והם חלונות התבואה (ע"ש) צמקא צוידוע את אשר לו, צמקא כל אשר צמקא), והיה לפי"ז המכוון צמקא שלפניו, יוסף פתח צמקא פתח ההלמה הזונית; ויודיע הכתוב לנו הדעה כללית אל פרטי הענין הנאים אח"ז וישבור למלרים, כי צמקא פתח התבואה פתח פתח תקוה למשוקעי הדגה מעולר הרעב, והוליא לחפשי האסורים צמקא העבר והיגון על"ה השנים הצאות עליהם: ויחזק הרעב. יאמר כי לא שתח יוסף עד שחוק הרעב צמקא לא כאשר לעקו אל פרעה מיד, כי העם טועקים כשיש להם עמיה והוא רלה שלא יאשר להם כלום, זה טעם והרעב היה עכ"ל פני הארץ, כי טרם פתחו חלונותיו היה הרעב על פני כל הארץ, ועוד חזר לצאר שלא מנר להם עד שחוק עליהם מאל, או שפליג הכתוב לומר שהיה רעב של מהומה (רמצי"ן) ולדעתי אין אלו עובדים לפרש לטון ויחזק הרעב שמתקן ונתמעט הרעב, ונתגבל על מה שהיה תחלה (צמקא) כי יכולים לפרשו על הספק שמתקן ונתמעט הרעב, כי שרש חזק ומלחמהו למקוה הדבר לטעמו ולחמכו, כמו לחזק ידים רפות, שאינו להגדיל הרפיון כ"א למעטו לעשות סעד ותמוך לידים שלא יהיו עוד רפויים (אונגעטעטיגטען) להחזיק עני ואציון, היינו לצמד וישועה כל ימותו לארץ (אויסהלפֶטען) לחזק צדק הצית, שאינו להוסיף ולהרבות צדקים, כ"א להסיר כל צדק, יתקוהו עד שלא ימלא צו כל צדק, ככה ויחזק הרעב פירושו נכירת התבואה היתה סבה להיות סעד צמקא הגשמת הרעב, ואף שלא היה להם דומק בתבואות, והיו יכולים לנסול רעב כזה (לער הונגער וואר עברטראַגליך, ליידליך) דומה לטון מחזיק צמים שלש חלפים (ד"ה"ז 7) מיעוט מחזיק המרובה שאו מה שיכול הכלי לקבל אל תוכו ולנסול אותו, וצירמיה כ"ז ו', וצמ"ב כ"ה ג' לטון ויחזק הרעב ענינו התרבות והתגלות הרעב, ודבר שהוא למד מענינו כי נאמר מיד אחריו ולא היה להם לחם, אמנם כחן מענינו אנו למדים ההפך, כי צמקא התבואה היה להם לחועלת צמקא הרעב, ולשיטי הוראת שרש זה, להגברת הכח (שטראַקע) ולנסול דבר (עברטראַגען) חמלא דוגמתו צמקא צמקא (משפטים כ"ג ה') עוז תעוז צעמו, וכמה שרשים משמשים דבר והסוכו צנין ומחירה כמ"ש רש"י מלת לדעו (תבואה כ"ז א'), והנה מזה שאמר יוסף, ולא ידע השבוע מפני הרעב, ולא תכרת הארץ צרעב, למדנו ששפעת התבואות שמשנות השונע לא יועילו שהיה להם צמקא הרעב התבואות למותרות כ"א צמקא, כדאי שיכולים לנסול את הרעב ולא יכרתו מפניו, וע"ז אמר ויחזק הרעב, הרעב היה צדק שהיו יכולים לנסול אותו (וואר עברטראַגליך):

מב (א) למה תחראו. מלת תחראו פירש"י לשון כפיסה ורזון, והוא מגזרת ריה, ומשמע צנין ופתיחה, לשון טזיעה ומי, ולשון רזון וכסות. והרע"ם פי' לשון ראי"י ממש, למה תצטרו זאי", וכל אחד מלפני שילך מצדו, והרד"ם טען עליו שאין טעם הראי"י בצנין התפעל הצנח האחד את מצדו כי"א הצנח כל אחד ח"ע, ויצי"ע פי' לשון יראה, שחרגם למצא דין ארון דמלין למימות למנצרים, ולפי' היה ראוי לומר למה תיראו, או למה תחיראו, והרד"ם פירש לשון התראה, כלומר למה תרצו להמתין עד ששעשה לכם התראה לעורר דעתכם על הרע המגיע ומניעת ירידתכם, וכמו שהתרה צהם כבר באמר רדו שמה ונחיה ולא נמות, ולולי דמקפתינא הייתי אומר שאין תי"ו השניה מהתפעל אבל היא שרשית, והוא פעל הנגזר מן שם תר, אשר יורה על הזמן, כמו וצהגיע תר אסתר (ע"ט רש"י), וטעמו למה תקחו לכם מועד חזון כי"ב? (ווארום לאססכו אישר אייך לייט?) ותתמהמהו מליקח טבר רעזון לרכי צית, ומלאחי שבלשון סורית שרש תרא מוצבו "המתין מלעשות חיו פעולה, (לאגערן) והוא מוסכם לדברי: (ד) אסון. מיתה שלא כדרכה אם צדי אדם או צדי ה' וכדומה, והמתרגומו מנכול (אונגליק), אינו לפי העברי (רל"ט): (ז) ויברם, לא הכרה פרטית שהם אחיו, כי"א הכרה כללית, שהכיר פניהם וצאו בזכרונם שכבר ראה אנשים ולורת פניהם כמו אלה, ועדיין לא ידע שהם אחיו, אונם אחר אחר שצאו מארץ כנען אז הכירם הכרה פרטית, והכרת פניהם ענתה גם שהם אחיו צלמם, ולזה צא כלן מ"ם הכניי מחוצה עם הפעל צוירה על הכללי, ואח"כ אמר ויכר את אחיו, צא מלת הכניי את צוירה על הפרטי וכתיב עם בולא יכלו דברו לשלום: (ט) ויכר יוסף את החלמות. מאמר זה עם שאלתו ומשבתו אליו נראה כמותר ואין להם המשך, וכראה כתיב הגר"א כי הפסד שא"ל מרגלים אחם, וממת שצאו עשרה יחד כולם גזורים צעלי קומה, ואם לשבר חולב היאך אחרתו יחד, והשיבו לא אדוני וגו' ומצובה לשאלתך כולנו בני איש וגו' ולכך אנו שוים בגזורה וציופי וקומה ונתוועדנו יחד, וא"ל לא כי וגו' עזה הוא סקר שאחד יוליד עשרה כלם גזורים, והשיבו אל תתמה ע"י ששנים עשר היינו, והמופת ע"י שהקטן עוד צבית אצונו כלורתינו וגזורתינו, ולכך א"ל צוחת תצטרו, וכונתו לא היתה ח"י לנערם וכ"ש לנער אצו על חנם, אלא שידע שע"כ יתקיימו החלומות כסדר, ולא רצה לעבור על רצון הש"י, ומלום הראשון היה קמה אלוותי, והשיבו לו המלך המלך המשל ממשול, ר"ל א' המלוכה וצ' שיפלו צידו כדך האסור, קמה אלוותי על המלוכה, והנה תפוצינה וגו' הוא על הממשלה, ואח"כ המלום השני, והנה חן נתקיימה המלוכה, ואח"כ ויאסור אותו צמשתה הרי הממשלה, אבל עדיין צביתוין לא נתקיים, לכך הכריחם להציא את צביתוין כדי שאח"כ יוכל להודיע לאצו חיקף, וכשהציאו אותו והשתחוו לפניו צדצר הגדיע לקח גם אותו לעבד, ולכך אמר הוא יהיה לי עבד ואתם עלו וגו', ואח"כ התודע להם וצאו עם אצו אז נתקיים המלום השני, ולכך הקדימה התורה ויכור יוסף את החלומות, להודיע שכל מה שעשה לא עשה אלא מרוב דלקתו, שיקיימו החלומות שלא להתנהג הפך רצון וגזירת עליון, וחו כלל התורה. ח"ל רל"ט כל מעשי יוסף ומעלליו עם אחיו צלקתו עשה לכבוד אצו וכל ציתו, כי כאשר ראה שהשם נשאו להיות אדון על כל אנשים וזה ידע כי כל שאר דברי חלומו יתקיימו אורות אצו ואחיו, ויגר לו מאד לראות את אצו להשתחות לפניו וכן אחיו יכרעו לפניו, לכן סבב מנצבות להבליט מנושם וכלימה זו, התנכר אליהם כל יצושו כי ישתחו למושל ארץ הנכרי צעיניהם, ודבר אתם קשת למען יאמינו בכל לב כי נכרי הוא, ויסבב צחצחות להוריד את צביתוין והוסף להשתולל צדק עד כי גמר אומר הוא יהיה לי עבד ואתם עלו וגו' כי אמר עתה ירד גם אצו להליל צן יקירו מיד עושקו וכרע יצא וישתחו למושל נכרי צעיניו, אז אחרדע לכולם, והיה כל אשר נעשה כמלום ונהקץ יהיה ולא יצושו עוד לעולם, אך כדצר יהודה רתת לאמר והיה כדאוחו וגו' והורירו עבדיך את שצית וגו' לא עגר כח עוד והתודע: אשר חלם להם. עליהם (כש"י) וכראה שצבונה אח"כ להם לא עליהם, כי צחלומות יוסף היו שני ענינים הפוכים זה מזה ה' מעלת יוסף להשתחוס ולהיות שר ומושל. ה' צחלומות האחים להיות נכנעים תחת יד מושל עליהם, ואם היה אומר שזכר יוסף את חלומותיו אשר חלם עליהם היו משמעותו למצד שהעלה בזכרונם שחלות אחיו אף גם צומעלתו עליהם השתעשע לזכור, לכן השמיט הכתוב מלת עליהם ואמר חלם להם, להם כלומר מהם, כמו לא יצאו להם צקהל ד' שטעמו מהם, להורות שלא העלה צחצחות רק ענין המלום הנוגע לאחיו שהם נכריים להיות נכנעים תחת יד אחד וכדי לקיים מראה הנבואות שצחלומו ענין הכנעתם היה יוסף משתדל, כי עוז יותר שהכנעתם תהיה תחת ידו ולא יצו נכנעים תחת יד אחרים אשר ירדה אותם נפקד, אונם ענין המלום הנוגע אל עלמו להיותו הוא שר ומושל עליהם זה הרחיק מלזכרו צחצחותו, ולא העלה מוננו כלל על רעיונותיו, והרדיע הכתוב צה מעלת יוסף שלא היה רוזה להשתעשע להכתבד צקלון אחיו כי חלילה לו לאותו לדיק להיות נכרי צאש כדיתם

הכנז, ולזה לא אה"כ ויזכר יוסף את חלומותיו עליהם אבל הוסיף לאמר אשר חלם לכם, להורות מעלת יוסף ולדקחו: מרגלים אתם. כיון שהוא לא שאל אלא מאין באתם היה לכם להשיב מארץ כנען לזר, והם הוסיפו לומר לשזר אוכל כאלו הם שוללים עיני אחר, לכן נאלץ צדקיהם מקום להעניל עליהם. אמנם העניל עליהם היוחס מרגלים דוקא ולא עלילת גנבה וכדומה, כדי שלא יהיה לכם מקום לפשפש אחריו לידע מי הוא אבל עמה כאשר נחשבים למרגלים, היו יראים לשאל על שם ארון הארץ כי צוה היו ממזקים את המזד היוחס מרגלים ומחפשים לדעת הנסמרות והנעלמות שבמדינה (כ"י אדרב"י): ערות הארץ. ערש"י וא"ת זידקא דארעא, דעמו כרש"ב"ס שפירש פלוגת הארץ. ול"י דיותר כנון לפרשו לשון מורבה ושמונה כמו ערו ערו (תהלים קל"ז) כמ"ס רש"י שם, וכן ערות ערות יסוד (מזקוק ג') וכן ערי"י תעור קשתך (שם) לכו"ס, ועשמו באתם לראות באתם אופן יוכל האויב להסריב את הארץ. וי"נ"ע תרגם ערות הארץ ערית מטענית ארעא. תרגום אשה זונה אמתא מטעיא (אמור כ"א ז') נראה כוונתו למה שאמרו צדקה שלמה ימים הראשונים טרם צוה האחים ליוסף היו הולכים בשוקי זונות חולי נכזר יוסף לקונא להיותו יפה תואר ויפדוהו מעם. וזה היה טרע ליוסף ע"י שוער העיר יעו"ש. ומזה נאלץ יוסף מקום לקרחת ששם מרגלים כי צצתי הקדשים מגדולי העיר מגויים שם צנקל יוכל להתרועע וממחרי העיר והגדינה צמרגלים דיהושע נאמר וילכו ויצאו בית אשה זונה ושמה רחב, עי' זכמים קע"ז צ': (יא) נחמו. מלת נחמו בל"א חל"ף לרש"ל מרבה תמיד ענין חדש, לא היה לכם לומר אלא כלנו בני איש אחד, אבל הוסיפו מלת נחמו לומר כן הדבר, אעפ"י שהוא רחוק צעייך, וכן נחמו נעצור חלונים, לפי שהרבה להם משה תוכחות, וגם אחר שהורו לו ואמרו ואנחנו נחלץ חושים סוד והאזינים ואם לא תעשון כן הנה מטאתם, וגם אחרי שאמרו לו שנית עבדיך יעשו כאשר אדוני מורה סוד משה ואמר לאלעזר וליהושע אם יעצרו בני גד וגוי' ואם לא יעצרו וגוי', לכן הולכנו להוסיף אונן לצדקיהם ע"י מלת נחמו, כלומר אעפ"י שאתם ממחיק כ"כ צאנונתינו הנה ודאי נעצור חלונים; ונחמו מה דמשה והאין הוא להשפיל עולמו, נחמו פשעו וננינו אתה לא סלחת מורה המתגדות: (יד) הוא אשר דברתי. כלומר עד הנה אמרתי צדקיהם מרגלים אתם אבל עכשיו יש מקום לזכרו, ע"י יורה מלת הוא, וכן הוא אשר דבר ה' צקרוני אקדש (רל"ט), ורע"ס פי' אותו האחד שאתם אומרים שאיננו, ואינכם מפרשים אנה הלך, הוא שהלך צעאכס להגיד מה שראיתם או שהכחמתם כדי לרגל, כמו שאמרתי: (טו) חי פריעה. ערש"י, ואמר הרא"ש הנראה שהוא אמר שיצתנו צדקיהם האמת אתם, ואם אין האמת אתם נשבע היוחס מרגלים, וכבר הוא היה יודע שהאמת אתם אי"כ לאמת נשבע ולא צסקר ולא קלל אי"כ את פריעה, וגם כשנשבע צדקיהם חי פריעה אם תלכו וזה, ר"ל שלא יאלו כולם כ"א צבוא אחיכם וכן קיים דברו שנשבע את שמועון, וכשנער אי"כ יוסף מלשם לפריעה רעה תמת עוזה ולקללו: בבוא אחיכם הקטן. עד הנה נתקיימו דברי חלוננו הראשון דצמרגלמים חלוננים שבו נאמר ויגד אותו לחמיו ויוסיפו שנוא אותו ולא היה רק עשרה אחים ואין צנניין עומים צכלל, וכעת לא היו רק עשרה, ומקר עוד להתקיים חלוס דאחד עשר כוכבים משתמחים לכן התחיל להשתדל אחר ביאת צנניין הנה: (יט) אחיכם אחד. צא שלא כמנהג, והראוי אחיכם האחד, וכן ושלח לכם את אחיכם אחר, הוא שלא כמנשפט, כי הראוי האחר, אמנם האחים צמפרס צדרי יוסף לאציהם אמרו כראוי (מ"צ ל"ג), אחיכם האחד הניחו חמי, ויראה שמסרון ה"א צא לחלק הלטופות האחים, שהאח שיאסר צצית המשמר מיוחד הוא בין שאר חמיו, כאשר סוף מנשה זין שאר חמיו מוכיח על מחשבתו הראשונה שלקח מאתם את שמועון ויאסר אותו, והוא היה המיוחד בין שאר חמיו צענין הכהנה האכזרית. כאמרו שמועון הוא שהשליכו לצור, לכן אמר אחד בל"א ה"א, וטעמו המיוחד שצאחיו, כצמגילה כ"ח אחד המיוחד שצבדרו (ענ"ש פתח את הצבצ אחד), והאחים שהשתמרו נאלד להעלים מאציהם עולת ידיהם שעשו עם יוסף, אמרו אחיכם האחד כראוי, לבלתי תת הרגשת מאומה בלצב אציהם שהאיש דרון הארץ התכוין אל את מיוחד. ויעקב שאמר על שמועון אחיכם אחר בל"א ה"א, הוא גם לחלק ההלטרפות, וכמ"ס רמב"ן כי לא היה שמועון רזוי אציו צצבור דבר שכם. ודע דרצותינו שאמרו על אחיכם אחר, אחיכם זה יוסף, אחר זה שמועון, הוא ג"כ לבצת מסרון ה"א שצמלת אחר, ולדעתם כאלו חקר וי"ו העטף, אחיכם ואחר. ורש"י שכתב שם אחיכם זה שמועון אחר זה יוסף, אינו לפי נוסח הגדרש שלפנינו, אמנם הרמב"ן והר"ם העתיקו צדרי המדרש כנוסחתו: (כא) אבל אשמי"ה אנהגו. מלת אבל פי' אונקלוס צקוטטא כמו אבל אשתך יולדת לך זן והוא הנהוג צתלמוד כאלו אמרו איננו זה אבל זה, ויהיה אבל אשמים אמנו, כי יוסף חשדם למרגלים והם אמרו שהם כנים ולא מרגלים אבל יש לנו עון שאנחנו אשמים צו צמה שעשינו את חמיו (ר' שם טו"ז): צרת נפשו בהתחננו. זה יורה לנו שלא מנכרוהו חמיו מעולם, שאלו כן היו לכם לומר אבל אשמים נחמנו

אנחנו על אשר נכרתו את חמינו: על בן באה. פירושו על נכון בזה למה זאת ועל הדין, מלשון
 קן צנת לנסד דצנת (כ"ט): (כב) דמו הגה נדרש. המוצין נחקק לומר שספרו סכרז מת,
 ואין כי כזר יאמרו דם על הלצר עם היותו חי, כמו שאמר דוד ועתה יסור דעי ארלה מנגד פני
 ה' על ששולל נקם להרגו (כ"ט): וגם דמו הגה נדרש. כלומר לא אכזריותכם בלצד יפקד עליכם,
 שלא נחתם ארון שונעת לדברי חסדניו, אבל עון היותר חמור מזה חסול עליכם להענש עליו,
 והוא שהצאתם אותו נסכנת מות, נשפליכם אותו הנורה צבונה לגרום מיתתו, וחסו הנמשצ לבס
 כאלו שפכתם את דמו, ולכן יפקד עליכם כעת עלילת מרגלים שיש עליו חייב מיתה, כי סכנת
 נפש נקרא ג"כ שפיכת דם, כי דוד להיחמו נסכנת מות לפני שאלו אמר חליו (ס"א כ"ו) אל יסור
 דמי ארלה מנגד פני ה', ולמוצין אמר דמו נדרש, להיחמו ילד ששועים ונמכר לעבדות דבר שלא
 נספ בו, פן מות מפני הלצר: (כד) ויאמר אתו לעינידם. ואמר האבילורו והסקויו, אונם מה
 שאמר אותו עשה לו כדי שיחכפר עונו, כי כמו שאמרו אותו ומכרוו לעיני כולם ככה עשה להם,
 וכן הסבת הכסף בהאמתחת צ' פעמים יתכן שעשה כן שלא יחשדוהו להצא שכל הלצר שלימד אותם
 היה דרך נקמה ושנאה, ובאמת לא היה כוונתו רק שיחכפר עונם, ולכן היה מנולל שקיים ומחזיר
 כספם, ומזה ידע להם אמ"כ שכל מעשיו לש"ס ותהיה לו הסבה ממותרת לכל חסיו. שחס היה
 דרך נקמה לא היה מנולל שקיים ומחזיר כספם, (הכ"ל): וידבר אלהם. לא הזכיר הכתוב מה
 דבר להם כי הוא מוצן ומחלו וכמה מן ההתאמנות היו לריבה ליוסף טרם לקח את שמעון מהם
 כמבואר בצרה אמר להם זה יהיה מצוט עד שתצילו את אחיכם: (כה) ויצו, וימלאו, ויהשיבו. יש
 פה קצור לשון, והראוי שתלומו, וינו יוסף (למלאת כליהם צר) וימלאו את כליהם צר (וילו עור)
 להשיב כספיהם, והריון של ולהשיב תמשוך מלת וילו גם על מלאו זה (כ"ד), ול"ג דשני וריון
 אלו הם וריון ההמשך להורות על ציאת פעולה זו צבור פעולה אחרת, ועמנו אחרי התמלחות
 השקים צר ישיבו צחוכו הכסף, (חלם מאן געפיללט האצען ווירד, זקלל מאן לריקקלענגן),
 וזהו אין המקרא חסר: (כו) אמתחתו. שקים הם הגדולים שבהם נושאים השצר, והאמתחת הוא
 שק קטן שבו נושאים המיחרים וכל כלי עבודת המשא, וכן משמרים כיסם עם הכסף, ולימד
 שמייה ישינום שיק הגדול. ונקרא אמתחת צבור שהוא נמח כאשר ימלאוהו. וזהו יתישצו כל
 הסקוים משקים ואמתחת המתנגדים (ו"ג), ול"ג שאמתחת הוא שק קטן שעובדי דרך תולים אותם
 בלוארי צהמה המגיע עד מתחת לפי, וזה ישינו המספוא, והצמה חוכלת מנכה, והוא לורך גדול
 לעובדי דרך כדי שיוכלו להאכיל בהמתם בכל עת שירלו, גם צמקום שלא ימלאו אצות לבהמות,
 ובפרטות לתמורים לריכים לאמתחות כאלה, לפי שאין החמור חוכל מהכאשר מומין צהמה אחרת
 (כצנת ק"ג) מקמי תורא לבני חמרא לא שקלין, ונקראו אמתחת ע"ש מתיחותו והתפשטותו מעל
 לוארי צהמה, ולפי שאמתחת הוא להספוא ומנו הצהמה (פוטטערזאקק), רגילים הם להסמינו
 בתוך השק הגדול שבו הצהמה שומנו יקחו והמספוא, וישמורו אמתחת תלותה בלוארי צהמה
 להאכילה. והנה אם הכסף היה מנולל בתוך שק התצוה לא היה כ"כ מן המינה, לפי שהיו
 יכולים לדון שצנאייה צא הכסף עם הצוהה, צנת עסק שימת הצוהה לתוך השק, אבל אמר
 שהכסף מנולל בתוך האמתחת שאין לצעלי הצוהה עסק בו, מזה דנו צצידור אמור שצבונה הוצב
 שם, לכן אמר הוצב כספי, וגם הנה באמתחתי, לא בלצד שספסם צא למזרה חף גם זאת שהוא
 מונט באמתחתי, ולכן לא אמר וירא את כספו באמתחתו כ"א הסיף מלות 'והנה הוא' להורות
 על הפלגת הדבר, חזרת הכסף והנחתו שלא צמקום עסק צעלי הצוהה: (כח) מה זאת עשה
 אלהים לנו. פירש"י להציאו ליד עליה זו שלא הוצב חלא להתעולל עלינו, ולשון יצ"ע בתרגומו
 מה לא עזר ה' לא צחובא דילנא, לפי"ז התרעמו על מדותיו ית' כאלו צא עליהם צעקיפים, ומן
 המינה אין שכתו מהר מה שאמרו אבל אשמים אכנו. ול"ג אחרי כי מלות מה זאת מופסקות
 בתציר, אינו מחובר למה שאמריו, והם שני מאמרים, בתחלה היו תמיים ומשומומים על מליאת
 הכסף ומלשערים על העליל המוכנת צה עז"א, מה זאת! ומיד שמו על לבם שאין זה מקרה
 אבל ממת ה' היתה זאת להפרע מהם מדה כנגד מדה, וכמו שהלדיקו עליהם את הדין בתחלה
 באמנם אבל אשמים אנחנו על חמינו, כי ראו שנתרעו מדה כנגד מדה, שהם חשדוהו למרגל
 ולמוליא דצה, וכמו שהשליכוהו לצור כן נחשדו הם למרגלים ונשלכו לצור ולמאסר, וכן שמעון
 שהיה העיקר במיכרתו נאמר עתה מחוכר צבית המשמר, כן עתה כאשר מנולל הכסף צפי אמתחת
 לוי, שהיה היה ג"כ העיקר במיכרו בניו כי יד ה' עשתה זאת להם, והלדיקו עליהם את הדין
 ואמרו עשה אלהים לנו, אין חף פועל ומקרה אבל צא בהשגחה עליו; והנה (בתענית ה') אמר
 יקרא דר"ל על מאמנם מה זאת עשה אלהים לנו, אולת אדם תסלף דברו ועל ה' יצ"ע לנו
 (משלי), דעמו כדעת המפרשים צה שהתרעמו על מדותיו ית', אונם רי יומקן דקא תתמה ואמרי,

ע"ש. נראה שהצין כונת המקרא בדרך שביארוטו, שהלויקו עליהם את הדין, ע"ש שמשפחות רבי' עם בנמחל אינו נראה כן: (כט) את כל הקרת אהם. וזיהושע כתוב ויספרו לו את כל המולאות אותם, כי קורות הם דברים המודמנים לאדם לא שיערו אותם ומחלה ולא העלום על לבם ר"כ, כמו שן יקראנו אסון היא מיתה פתאומית בלתי מנוערת, ומקראתה אחתי באלה, שריפת שני בניו באת מן השמים, אשר קרץ בדרך כי בא עליהם מאלהיהם, והנה מה שאירע לשבטים ששתי הארץ נתנם למרגלים, הם דברים זרים בלתי מנוערים, לכן אמרו לשון קורות, אבל לשון מולאות הם על דברים נחמדים בטהוב שבעולם ומנוערים קודם בואם, כמו שאירע לשני המרגלים דיהושע, כי אשר מלחמת סתין ועוב לא היה אפשר שלא יהיו רוב יושבי הארץ נמוגים מפני בני ישראל, לכן אמר עם מולאות (טז"ל): (לד) עלי היו בלגה. לרס"ד ה"א נוספת והראוי כולן והוא כנוי לבסמרות, ומכר הממואר והראוי הטרות כלן; הנה לדבריו היה ראוי למכר עלי היו בנמחל טפסח להפריד מלת היו מן כלנה למסרון חיבה שבשניהם, לכן נ"ל לפרש מלת עלי לשון התעלות והשינוח כמו ואת עליה על כלנה, עלה אלהים במדועה, והוא שם כנוי על בני חסובי המעלה (מיינע פֿאַרלינגליכסטען), ומצת כלנה משרש כלל, על שהעדר והכליון והאפסיה, כמו כלו בעשן ימי, ככלות בשרך, וה"א החלויה בסופה בנקום למ"ד בתחלתה, וטעמו בני המעולים והספואים כבר הלכו להם ובאו ליד כליון, דוגמת אשר טפסתי ורציתי אויבי כלם, לכן הטפסח צמלת עלי: (לז) בני חמיה, ליד לפרש חמית, שייחוס בידים, כי לא תודיעו אתורה דברי שנות באלה, אבל פי' חמית, תחשוב אותם כאלו הם מתיים, לבלי הורישם בנחלת אבותם (פ"ר פֿערשטאָרבען עראכטען). כעין שכתבם יציע תקטול בשמחא, כאמנם (מ"ק ט"ו) מאי שמחא שם מיתה, וכבר מלאנו פעלים מדומינים, כמו כל ונמחא שבפרשת סיטה, וכדומה. ובחסם הדין כאן הרלב"ג

דברים אשר לא כן:

מג (ו) העוד לכם אה. מלת העוד כאן אינו כמלת העוד שבמקרא שאל"ה העוד אזי סי, כי שם הוא ה"א השאלה (אָב נאָך?) וכאן שאינו רק להגדה ה"א כ"א צמלת ההוסיוו צין לשון שלמה זה"א בסוף, וצין שלט ידך ואתם בזנבו שאין היא בסוף התיבה, כי יש שני מייני טווי אס טווי, הטלטי, אס רלוני ובקשית, טווי הטלטי הוא כאשר יורה האדון לעבדו ולא יבא בלא ה"א, ומזה שלט ידך ואתם, קרב אל המוצח (ויקרא) שוב אל ארץ אבותיך (בראשית), שלט את עמי (שמות), וטווי רלוני ובקשית הוא כאשר יורה אים אל רעהו והורצו לעשות דבר מנלוטו הסוד, כמו כאן שלמה הנער אחי, קרבה אל נפשי גאלה (תהלים ס"ט) שובה ה' רבנות (במדבר), ומנהג זה נוהג בכל הסעלים: (יא) אפוא. לדעת המפרשים המלה מורכבת משתי מלות מי פה, אז כמו אי הבל אסידק לשון שאלה פה על המקום וטעמו איה פה, ואין המלה רק לתיקון הלשון וכמיומתי, ערש"י כאן ובתולדות (כ"ז ל"ג) מי אפוא, ולר"ק לריכס להוסיק שם אות וי"ו מי ואפוא, ולדעתו אין למחות כל לשון אפוא בכל המקומות בחדא ממתח, שיש מקומות שאין פרושו לשאלה, כי אי יש לפרשו לשון עליה, כמו ולרחים אי שבר (משלי ל"א) דמלת אי היא בלתי מדומייקים (כמ"ש המ"ט) שם דלא כר"ס צ"מ) וטעם אפוא, אין פה כלומר שהדבר אינו כאן (ניכט דא) וכשאמר (איז ל"א) אפוא היית ציפדי ארץ טעמו לא כאן היית כלומר לא היית בעולם, וכן הן איני נשאתי לבדי אלה אפוא הם (ישעיה מ"ט) כלומר אלה לא הי כאן (ז"א וחרען ניכט דא). ע"ש רש"י. וכן אפוא פיך אשר תאמר (שופטים ט') תחלה יאמר בדרך לבג אי כאילו יש לו מליאות בנקום זולת נקום והוסיק לבאר בהחלט אפיה כלומר אינו כאן (וה"א? ניכט דא). וכן עשה זאת אפוא בני (משלי י"ו) טעמו אין כאן דבר אשר לעשותו כן זאת. וכן כאן, אס כן אפוא זאת עשו, אס כן הוא כדריכס אין כאן שום דבר לעשות רק זאת, עמ"ש בני אפוא דילתק, ובנה יודע אפוא דמשה (כי תשא, ל"ג ט"ו): (טו) ומשנה בסף. השמיט כאן הכסף המושב, כי הוא נכלל בלשון משה כסף, בתחלה כאשר התעורר יעקב לחוס מן הוקר השער לא נקרא כסף משה כ"א אותו סכום שהוא פי שנים בכסף המוקנה כפי שער הראשון ולכן פרט אחריו עוד כסף המושב, אמנם אחר שכבר נתימד סכום הכפל להיותו כסף מוקנה, ונתחייבו גם בכסף המושב, הנה אין כאן כ"א שני מייני כסף, כסף מוקנה, וכסף המושב, ושתי אלו נקראות כאן משה כסף (צווייערלייא בעלדער) והן שאין סכום כסף המושב כסוכס כסף המוקנה, נקרא משה כסף, כמו (בצנזר א' י"ד) כפרי כסף משה, שפי רש"י כלים אחרים של מין אחר: (יח) ואת חמרו. ולא מוכל לשלחם בצרכם להשיג נפש אצויו וכל ביתו ויונתו ברעב יחד כולם (רמ"א): (כא) באנו אל המלך ונפתחה. לפי המוצח במקראות למעלה לא פתח רק אחד ממה את שקו בנלוך, ושאר האחים לא מלאו לרוב כספיהם בחימת בדרך בנלוך כ"א בחימת צניחם, ככתוב ויהי הם מריקים שקיהם והנה אים לרוב כספו בסקו וגו', ומליה שיוליאו שקר מפייהם לאמר שבנלוך פתחו אמתותיהם ומלאו

ומלאו צם את כפסם, ויתכן שאין מלת מלון כאן פי' מקום מעבר ללין לעוברי אורח (נאכטסערצערגע), אבל פי' כאן צית מושגם התמידי, כי שרש לון גם על ההתמדה כמו לך לין צה, וצלל שדי יתלוך, וכן צית הנוקדש שהים משכן השכינה תמידי נקרא מלון, כמו ואצואה מלון קלו (מ"ג י"ט), ואפשר שבכונה אמרו מלת צמלון לכלול שתי כוונות מלון ציחם ומלון דרך ארעי, להורות ליוסף שלא שצו מיד למתרים צעת מלאם את כפסם בדרך, לבלי עבדו על לוויו עליהם לאמר לא תראו פני צלתי אחיכם אחכם: (בז) העודנו חי. אין חי פה הוראתו הפך המימה דלם כן היה ראוי לשאול תחלה על החיים ואחר כך על השלום, אבל חי כאן הוא היפך הסולי והלערי, כמו אחי' מסולי זה (מ"ג ח'), וכמו ותחי רוח יעקב, להחיות רוח שפלים, שענינם הצריחות והסדוה; ושאל תחלה על שלומם עם שכניו והדריס אתו, ואחי' על צריחותו הטוב צמי הנעימות והשמוסה, כי שנים של לער אינם של מיי': (לג) הבכור בכברתו והצעיר וגו'. צכור ולעיר הם שמות, לפעמים מוחלטים ולפעמים ע"ל הערך, צמוחלט כמו הצכור רחובן, ומשם הצכור, והיה סגן הצכור לשמוחה, שלא קדם להם ילד, וע"ל הערך למה שאמרו לע"פ שקדם לו צכר, כמו ותאמר הצכירה אל הצעירה, וכן לעיר יש מוחלט כמו לעיר אחי ונצוה, ולעיר שלא צמוחלט כ"א ע"ל הערך עם מיי שגדול ממנו צמיים כמו ותאמר הצכירה אל הצעירה, א"ל שהיתה הצעירה בדיין תיקות שלא הגיע זמנה להשתבצ ולילד, שהרי נמעברה וילדה צשוה עם הצכירה, אלא שנקראת לעירה צערך אל אחותה הגדולה ממנה צמיים, וכן רצו יצדד לעיר יעקב היה לעיר צערך אל עשו שלא אחרונה, ושם צכור ולעיר האמור כאן אילו היה שם מוחלט יהיה צהכרם שיעור המאמר שראובן שהוא הצכור המוחלט ישצ צראש וצנינון שהוא הצעיר צמוחלט ישצ צאחרונה, אבל שאר האחים צמייהם ישצו אף שלא כסדר תולדותם, חה לא יתכן שלמה יע"ל יוסף קנאה צפעודה שלא יקפיד על סדר ישצת שאר האחים לפי הוקנה והנערות, לכן צהכרם שם צכור ולעיר כאן שמות הערך, והיה גם שמועין נקרא צכור צערך אל לוי וכן לוי צערך אל יהודה וכן כולם, וישצו אחי כולם כסדר תולדותם, ולא הספיק לוונר הצכור צכורתו אבל הוסף והלעיר כלעירתו, להודיע שהיתה כונת יוסף להראות דבר נפלא שיועד סדר תולדות כל האחים בלו, שאילו לא אונר רק הצכור כצכורתו היה מושנעותו שלצד הצכור רחובן ישצ ראשונה ושאר כל האחים ישצו שלא כסדר וזה אינו פלא כ"כ, כי צקלות יש להכיר מיי הוא הצכור, לכן אמר והלעיר כלעירתו לוונר שכולם ישצו כסדר, שחוטב סדר ישצתם מועלה למטה וממטה למעלה ואין מקום לטעות עוד, ולפי זה המחרגם הצכור (דער אָלטעסטע) והלעיר (דער יינגסטע) אינו נכון, אמנם חרגונו הכון (דער אָלטערע נאך פֿערטֿאלטניסס זיינעם אלטערם מייט דעם יינגערן) (רש"י): (לד) וישא משאח. תי"צ ועל חולקין ועל תפוחי, וכ"ל צמחנותא הצי"א מנות צפעודה, לא פירש לשון מנתה לצד רק חלקי סעודה, וכן תשאת הונלך (מ"ג י"א) ומורגם סעודתא ונלכא, ומנה יאמרו (פסחים ל"ו) חלקי שאת אלה אכילה, וי"ל טעם השתם עם זה על האכילה, כי צמחית הצנטל המאכל מנוגחות הויות הונח עליו שם אכילה, לפי צנפנות האכילה ילך גוף המאכל לכליון ולאצוד, ולשון אכילה ישנש על פעולת הדוונות להשתחה, כמו ואכלה אחכם ארץ אויביכם; אבל שם שאת הונח על האכילה צמחית תכליתו המעליתית, כי כל דבר הנאכל יתנשא מדרגה מנה מפחיתות מדרגתו הראשונה, כי הנונח הנאכל מצע"ח יתנשא ממדרגתו הסמותה להיותו אצד מנה"ח שהוא יותר חשוב צצריחה, וכן הצע"ח הנאכל לאדם יתעלה עיי"כ מנוגחותו הפחיתות להיותו חלק נשמש למצחר הצריחה, וצפרט כשאין המאכל נאכל לאדם מנחית ערבותו אל חוונר הגוף, רק לתכלית היותו הגורם לעצרת יונרו, והמאכל נאכל לפני ה' (עומ"ש צראה צושמחתם צכל משלח ידכם), לכן הונח על האכילה לשון שאת ענין התרוונות מעלה, דוונח למאכל משרתי ה' הנקרא צצם תרוונה. ויתכן שאין המכוון צזה על חלקי סעודה מדרגים הנאכלים כדי להשיגע, כללם צצר ודגים, לא"כ למה יתן לצמינו מנשה חלקים יותר מאמיו, וכי יאכל כנגד מנשה אנטים, אבל המכוון על חלקי סעודה ממיני מתיקה וחגיגי, שאינם נאכלים רק לתענוג, ולתפוקי צעלמא:

מד (א) ושים כסף איש. יאריכו המפרשים למה לוי יוסף כסף איש צפי אונחתו ואם ענין הגזישה היה לריך לתחצולה, אבל השצת הכסף לא היה לריך, כי עוד מעט היו עתידים לצזור יתודע אליהם, ואז יוכל ליתן להם כסף וזהו כרוננו, יעויין צצריחה. וי"ל דלפי המצואר לפני זה כי כל פרטי התנהגות יוסף עם אחיו לא היה רק כדי לקיים דבר ה' שהם חלום צכוי, ומלך נודת לדקתו ושלא יר לבס צהשתחואותם לחייהם, התככר אליהם ותהייה כל השתחואותיהם רק כפי המנהג לשר וגדול, כמצואר צמה שקדם. הנה לכמה זו השיצ גם כן כסף שצנס, כדי לקיים חלום הנצואי שהודיע לו כי כלם ישתחוו לאלמותו, כי זה לא נתקיים צכל השתחואותיהם אליו, כי כל אלה עשו גם שאר האנטים אשר צאו לשצר אוכל, מלך הצכור כנהוג,

כי ענין השתחווה לאלהמו המוכון צו להיותם נכנעים לטריך חלמות תבוזחתי, ואם היה לוקח כסף שצדק, הנה צאה להם התבוזח צדק ומתקן, ואין זו הכנע' והם לפניו, לכן השיב תמיד כסף שצדק, וצאה להם התבוזח צדק כסף ומתקן, ונתקיימה השתחווה והניעםם אל חלמות תבוזחתי צדק כבוד: (ב) אשר דבר, אז יהיה מוכן על יעש כדבר יוסף והוא למוחר, ויתכן שהוא על הדבר עצמו, על שימת הגזיע צאמתחת צנימין שהריע יוסף תחלה לצנימין מה שצדקו לעשות, כמחזר ב' הישר, למען נסות את האחים אם יחנו את נפשם עליו, וכן מתחזר ללא יתכן שיצטר את צנימין על לא חמק, ועש אשר דבר כפי המדובר (והיא ער פערצדעעט האטעטע) ומוצן מאליו שהוא צין יוסף לצנימין. ולזה לא חמק בגזיע שים צלשון לזוי כצדקם. כ"א תשים דרך קסור והרעה, כיון שנעשה צדיעת צנימין: (ד) והשנתם ואשרת. כלומר לא תדבר אליהם דבר עד שתשיגם ותגיע אליהם אז תדבר עמהם פנים אל פנים, ולא תלעק אליהם עודך רחוק מהם ולומר תפשו הגנבים כדי שלא ירגיש אדם אחר צדק ושלל לצייטם. וכמאלמרם ע"ט ויצא יהודה ואחיו צימה יוסף והוא עורנו טס, למוד היה ללאת כל יום לציימה לדון ואחיו היום לא הלך שלא לצייט את אחיו לפני המרגים. (ר"י ארצי): (ה) הלא זה אשר ישחה. לא הזכיר להם הגזיע אבל דבר עמהם כאלו ידוע שהם לקמורו לכן חמק הלא זה שלקמתם הוא אשר ישחה אדוני צו (רמז"ן). ורצותיו חמרו (צילקוט) גם אותם צדקרים אחד כך ואחד קשה, שלמות רעה תחת טובה זה קשה, הלא זה אשר ישחה אדוני צו הוא כך, ואם נאמר שנתחלת דבריו מיד החליטו שהם צדקו לקמורו, איך לך דברים קשים יותר מה לכן כ"ל שאין מלת הלא כאן מלת השלילה עם ה"א התיימה הצא ללאת הדבר צנימו (ואהרליך) אבל היא מן זרה הלאה, והלאה למגדל עדר, שענינם ריחוק והפסד (והייט פערן) ולדעתי נמלא פעל מה (איזו ט"ו) אך עתה הלאה, כלומר החיקוי ומחבת צני אדם עד שמוקם קצון רעי ומצרי הוא שמים, ח"ט השימות כל עדתי, כי דבר הנאצל הרי הוא נחמק ומקומו המיוחד לו והוסר מרשות צעליו — ומלת זה הוא טס על כל דבר יקר ומשוב, כמ"ט צריה כהיום הזה (ישע"ל ל"ט י"א) ועשם הלא זה דבר יקר צערכו נחמק והוסר והלך לאצון (ענטווענדעטע ווארדע — איין האַווערטהעבט). והבסיף לומר, דמלכד שהדבר הוסר והנאצל הוא דבר יקר צעלמותו, הוא גם חסוד מאוד מלך תשמישו, כי הוא אשר ישחה אדוני צו, הנה צדק זה ראשית דבריו עמהם הם דברים רבים, וכאלו מודיעם שחאצל דבר מציח אדוניו ושאל להם אולי ידוע להם מני לקמו, והרציע שצמלת זה יורה שהוא מלאך צפיע, ולפירות המפרשים אין מקום כאן לטעם המפסיק, ודע שהיה שצבוק מלת הלאה היא נוספה, כמ"ט רוריה, והוא צמקום למ"ד צמחלתה והוא כמו להלא שטעמו להלן הידוע צדקרי רצותיו, ושנייטם מייסוד אחד הם, ודלא כד"ק שאמר כי מציח הלאה היא ממסקל פְּעֻלָּה דוגמת חממה עממה כי לעולם הטגינה צהם מלרע ומש"כ הלאה ענימה מלעיל צכל מוקום, והנהלאה (מיכה ד) היא לכל צעלי הלשון הראשונים הריק"ם ור' יונה ולר"ט הרחוק מן הלאה לשון רחוק והיה"ט חסופה, ולפי"ז מלת הלאה שזה צנקהתה למלת היום, והמכוון צענייהם שזה ענין התפשטות והתרחקות צין מקומי צין זמני אלא שזה ממה שממנו למת שאליו צריחוק, חה למת שאליו צקירוצ, עמי"ט צאל חקרב היום דמשה: נחש יחוש, ח"א צדקא מצדק, לדעתו נראה טעם המקרא, אחרי שהוא כלי יקר עד שייסדהו לכלי שתייחו הנה לגודל ערכו לא ימנע מלחפש אחריו ולצדוק עצורו עד שיעצבו לידו, מלת צו פ"י עצורו, וכן טעם נחש יחוש אדם אשר כוונתי, כוונתי המושל צמדיה אין מעצב ידיו מלחפש צממנויות ומלצדוק צמקתרים עד שיוציאו מירי הגב. ודע דבשאר מקומות כגון לא חמקו, מעבוק ומנחש, כי לא נחש ציעק צל חרגמו חונקלם, והניחו כעצרי, ורק צמקום זה מציח לחרגמו לשון צדיקה, כי לא יחא ליה לפרשו כענין קסם, וכפירות המפרשים כאן נחש יחוש צו כלומר יחקור עליו צעלמו ע"י קסם ומחש, אז ישאל לקוסמים צעצורו, כי לגלות הגנבה עם מי, מעשה קוסם הוא לא פעולת מנחש, והיה ראוי לומר קסם יקסום גם פ"י הראציע שכתב, נחש יחוש צו, הוא נסה חכמם צו לדעת אם אחם גנבים, וצכוונה טם הגזיע לפניכם ואח"כ העלים עיניו כדי לנסות אחכם. קשה להליל צלשון עבר לא יחוש צעמיד, ועוד חמק מלת אחכם, יחוש אחכם. גם מה הוא יחוש אדם אשר כוונתי, וכי דרך חכמי מעלה לנסות את הצאים לצייטם לזי טעה. ורי"א פ"י נחש יחוש, ים לו כיוסם שצשתימו ממנו תגדל מעלתו, ואין צזה טעם. והנכון כדעת חונקלם, ומצדקרי חונקלם כאן למדנו צאור טם כיוסם צלאו דלא תחשו, שענינו ג"כ צדיקה לפי מה שלמדנו (צנסדרין ק"ה ס"ו) כי הפחאים האלה, טרם ללאת לדרך, וקודם שיתחילו לעשות דבר צדק צנפילת טמו ומסיו, צהשעטת מוקל מידו, אם לצי יפסיקנו צדרך, צדק אם הגמח צה מיינינו, אז השועל צשמאלו, צדק צלשון העוסות וכדומה מן העניינים שאין להם מלך הטבע התלות והלטרפות עם הללחת מעשיו ודרכיו או המוסר, (געייהייניקסאונטערזוכער), ואם נחצונן צבורט טם (שממנו

שם נחש, שהורחאו השתיקה, ומלא שהורחא הכדיקה כמעט עיקרית זו, ר"ל שאין המכוון זו השתיקה
 בצמיחת עליהם שהוא עליהם והעדר, עד שמתחברו ורלוו מפכיינים לשמוק, כי לשתיקה כזו הונח
 שם דווייה שזורה שתיקה בחפץ ורלוו גמור (וכמ"ש אלל וידום הארץ), אבל שרש שם יורה על
 שתיקה הנוחמת והנודקת (אונטערזוכונגסטיילע), ר"ל שאינו שותק ומחמת שמתקלקל עלמו ומושא
 הענין לגמרי עד שלא נשאר צינו לזין הנושא שום יחוס עסק פנימי, אבל נהפוך הוא שששתיקה
 עומק בפנימיות ומחשבתו לבחון ולדקוק באיזה אופן ידבר, או באיזה דרך יבחר להולילו דבר למעשה,
 ע"ז אמר עת לחשות, ר"ל אף לדבור הראוי ומחויב יש עת שהשתיקה זו יותר מחויב וראוי,
 ומענין זה (מ"ג ז') יום נשורה הוא ואנחנו מחשים ומכינו עד אור הצוקר, דשתיקה זו אינה
 שתיקה רלונית, כי בשורה שכל הללחת האומה תלויה בה ראוי לתפסם ע"ז היותר מוקדם, אבל
 היא שתיקה הנודקת והנוחמת, שיהיה להם חסרון כיס בהתפרסם הדבר, כי היו העם יולאים ללקוט
 מן הסלל ויצחו חלקם. וכן והלויים מחשים לכל העם (נחמיה ח') גם צוה אינה שתיקה רלונית,
 כי אי אפשר שישועו אדם מלות התורה עם היעדרים הכלולים עומה, ומולא אי"ע מושג ומהם על
 חוט השערה, ויתרלה להחשבון מן הצבי, כי אמנם היא שתיקה הנוחמת ונודקת, שציוס המקודש
 להש"י, הצבי אינו ראוי. וכן (מ"א כ"ב) לכו רמות גלעד ואנחנו מחשים, גם זו אינה שתיקה
 רלונית, כי צלי ספק היה צלצם כאש צוערת ללא כלכל לראות את שלהם ציד אחרים, אבל היא
 שתיקה הנוחמת ונודקת בפנימיות ומחשבתם, ששתיקותם צוה יותר יפה מלהתגרות צם מלחמה, ומכלל
 הדברים האלה יאל לנו ג"כ צאור שם חושן המשפט שצבגדי כה"ג (תלום כ"ח ע"ו) שלא פ"י מה
 הוא מלת חושן ולדברי אונקלוס כאן נחמה ינחש נוכל לוור שהוא צעלמו המכוון צמלת חשן, ר"ל
 כלי שיוכיין לנדוק זו אם לעשות פעולה מה או להמנע ממנו, כי זה הכלי שצחרכו האורים והתמיים,
 היה נעשה צקור עליון אשר גלה סודו למכני לצ לעשות אחרו, צבוסן כשהכנה הכין אי"ע לשאל
 זו השטיים היעודים צמערפת האומה, מיד היה מתגלה אליו צכת צמיד ה' על המחרקה, ועמם
 חשן המשפט, צדיקת המשפט (נאכזרונג דעם רעכטס), וצכוונה תלה הנ"ן מחשירו להצדיל צין
 נחשים ההוצילים, וצין חשן שקדושתו אמתית: (י') גם עתה. מלת כדצריכם מוטעם צטפמח לצברו
 עם מלת עתה ולהפרידו מנולת כן הוא, והוא מתעדר לכל הפירושים הנאמרים צמקרא זה, שלפי
 פירושם היה ראוי להטעים עתה צטפמח, ולחצר מלת כדצריכם אל מלת כן הוא צמרכא, וכבר
 התעורר ע"ז הסכם רו"ה, והוא יפרש מוסכם עפ"י הנגינה, אמנם לדצרו המקרא קצר ומסר
 צלשונו, וי"ל אחרי שוללת גם ואף כדפים ואין הצדל צייניהם, כ"א שזה יורה על שווי הענין,
 וזה יורה על פלא הענין (כמ"ש רש"י), יהיה מלת גם כענין קל וחומר וכש"כ, וכלשון אדרבה
 (פיעלומערה, פיעל וועינגער) כוללת אף שוכני צתי חומר (איז ד'), ע"ש רש"י. וצכמה מקומות
 יורה מלת גם על הפך הקודם, כמ"ש צצלק גם אוחכה הרגתי, וכן ישמע מלת גם על הפחת
 והגרעון כמ"ש צמשפטים וגם את המות יחטון, וכ"ף של כדצריכם אינו כ"ף הדמיון והשווי כ"א
 כ"ף הערך והשיעור (פערשאלעניסקומאקסיג), ככ"ף של כצרת ה"א אשר נתן לך, ועמם יענה כדצריכם כן
 הוא, לפי מה שחכם מדברים בעת (איינער יעעליגען ווארטע געמאקט), כן הוא, ר"ל ראוי וכוון
 הוא, כמו כן צנות ללפחד דצרת, והמכוון צזה, לפי מה שתלדיקו אי"ע מכסרון מעשיכם מהשצת
 הכסף אשר היה צאמתמותיכם, אינכם ראויים לעונש גדול כזה אשר אמרתם, אמנם נהפוך הוא,
 מהראוי להקטין העונש צכל מה שאפשר; וצזה טעם המקרא על משפטו, וא"ל למלאות חסרון
 לשונו, וקרוצ לדברי אלה תראה אלה דצרי רלצ"ג צשם אציו: (ב) ואחיו מת, מפני היראה הוליא
 שקר מפיו (רש"י) וצאמת אין כאן שקר, כי יש צמשמעות לשון מיתה ענין הספק וצטול ופסילת
 המדרגה, כמ"ש צמכדשצ"ג (קל"ה צ') כל מאן דנחית מדרגה קדמאה דלויה ציה מיתה, ולאור
 (צמ"ד ר"פ ויחי) אין מיתה אלא לשון השפלה, (ובצ"ו ה') ד' משונים כמותים, עני, מלרע,
 וקבואה, ומי שאין לו צנים; ועל אמרו ית' למטה, כי מתי כל האנשים וגו' אמרו ז"ל לא מתי
 אלא הענו, חסו ג"כ המכוון כאן, ואחיו מת, יראה צלשון מת ליצנא דמשחנע לחרי אצפי, אם
 מיתה ומחית, אם נפילתו ומדרגת מעלתו שהיה לו צצית אציו, להמכר לעצד שפל וכצזה; ודוגמת
 אמירה זו מלינו צתלמוד (מנחות ל"ה) דאמר רבינא הוי יתיצנא קמיה דרצ אשי וחסך והכי תפילין,
 ואמרי ליה לשמעך (שלא יאצרו) קצעי להו מר, ואמר לי אין, ומתימתי לדעתיה דלחו לשמעך הוא
 צעי, קצצר הלכה דליה זמן תפילין ואין מורין כן, ע"כ. ותלילה דרצ אשי הוליא שקר מפיו,
 אמנם מלת לשמעך משחנע לחרי אצפי, אם השמירה מן האצירה, ואם השמירה לקיים המצוה,
 ולהיות שהלכה זו אין מורין השינו משחנע לשמוע הפך דעת המשמיע; וצילקוט איתא,
 אפשר אדם גדול כיהודה מדבר דבר שאינו צבור ואחיו מת, אלא כך אמר יהודה אם אני אומר
 לו שהוא מי הוא אומר לי הביאנו אלי, לפיכך אמר ואחיו מת, ע"כ. לא אמר מדברי יהודה הם

שקר אצל דבר שאיטו זכור הוא, כיון שהוא טולל מרי אשמי, לדעת השומע מיחה מונשית, ולדעת המשומע נפילת המדרגה לזד: ויזחר. יעקב אשר הוא לזדו נשאר, ההבדל בין נותר לשאר הוא אם חלק הנשאר חשוב זעניו נקרא שאר, ואם חלק המשווייר אינו זעניו רק כחוסמת שאינו שווה נקרא נותר (כנ"ט זהשאר הכרז פ' זא), והנה ליעקב היה זנימין זנו מציב מחד להשתארו לזדו מנשמו האהובים ושהיפה עקרת הזית, לכן קראו שאר, אמנם יהודה מגדול טרדותיו ויגעומו ע"י זני רחל שהיו לו עד הנה לפוקה ולמכשול לכן קראו נותר: (בב) ולא ראיתיו. ו"ו זו ישמש כמלה כי לחנינת טעם, כמו ואחס ידעתם את נפש הגר (משפטים כ"ג ט) שהוא לחנינת טעם למה שקדם וגר לא תלחץ כי אחס ידעתם, וטעמו כאן הסכמתי לאמר שהוא נטקף כי עד הנה לא ראיתיו, ואם היה זניים לא ימלט שיסתדל להראות לפני, (דא ח"ך ניכט):

מה (א) להתאפק. היו עם מצית פרעה וזן המלכיים אשמים רבים וחלו פניו למחול לזנימין, כי נכמרו רחמם על תסוכי יהודה ולא יכול יוסף להתחזק לכולם, לכן קרא לעזריו הוליו כל איש נכרי מעלי כי אדבר עמהם (רמזין), ור"א השיב עליו לא יעלה על הדעת שלא התודע יוסף אל אחיו רק מנשי שהמלכיים יחלו פניו, כי כזר השלים להעניש את אחיו מזה כנגד מזה. ואין זו טענה. כי לא התגבר יוסף עם אחיו זדךך נקמה לשלם להם זנומול ידיהם, כי התורה העידה על הפכו, ככתוב ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם, להודיע כי כל מה שעשה יוסף עם אחיו לא עשה דרך נקמה כ"א שיקיימו החלומות וכן היו רלוך העליון וגזירתו כנש"ט, הנה עד הנה לא נקייים גזרת עליון כ"א נשמד עשר ככנים, ולולא שהמלכיים החלו כעת פניו, היה מתאפק עד שיקיים גזרת עליון גם זשמש וירט. ומ"ט לשיכות רמזין מסר העיקר זמקרא, והיה ראוי לומר לכל הנלצים לזקש עליו, ורש"י פ' לא היה יכול לסבול שהיו מלכיים נלצים עליו ושומעים שאחיו מתזיישים, וכלאו אמר ולא היה יכול יוסף להתאפק זשחם לפני כל הנלצים עליו, כנ"ט הרח"ס. וגם לפ"ז ליטא קטיעה זמקרא. והרצ"ע פ' לכל הנלצים עליו, עד שילאו כל הנלצים עליו, והולך לקרוא להוליאם וכזר טען הרח"ס עליו, ח"ך ישרט הלומ"ד של לכל הנלצים; והנה כל הדמוקים האלה הוא לפי שמתרשים להתאפק כמו וירחץ פניו ויתאפק (לעיל מ"ז ל"א) ויתאפק המן, שענינם חזוק והתאמנות והכרם נפשו לעשות דבר נגד רלונו, או עזירת נפש ומניעת מעשה (אן זך האלטען, זך ענטהאלטען); אצל מי יכריחו לזה, הלא טוב יותר לפרט להתאפק משרט פוק שענינו הולאה, כמו ותפק לרעב נפשך (ישעיה י"ט) שפי' תוליא אליו רלוך, ר"ל כשתפרוס לרעב למתך, תוליא אליו זשפתך רלוך הטוב ולהודיעו שהוא צלל טוב ובנפש חפלה, וכן ואדם יפיק חזונה (משלי כ') דתרגמו מביע, וכפרש"י שלומד חכמה עד שגורה לו להוליא זפיו. (ומזה אמר הפייטן יום ז' ש"ס אפיק רן וסירים. ועל כונה זה זא זחוספת אל"ף (תהלים ח"י) אפיקי מים, שטעמו מולאי מים (אורקוועלל), לכן השתרשה האל"ף כאן זשטעפל), כי הדבור זפה אינו כ"א הולאת מנחזה הפנימית, וכן זל"א יאמר על הדבור (רעדען) לשון הולאה (אייסקערן) וכן אמרו (עירובין ס"א) אפיק לשון גלוי הוא, כלומר גלוי העומדה ע"י דבור. ולפ"ז טעם ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנלצים עליו, שזשפרסום אנשים רבים העומדים עליו לא היה זיכלתו להוליא מלה זשפתיו ולדבר אליהם מה שהיה זרלונו כעת, (ער קאנגטע זך ניטט אייסקערן), ולזה הולך להוליא כל איש מעליו. ומיושב לשון המקרא על מכונו: (ג) העוד אבי ח"י. שאל להם זה, כי חסז אולי מה שאמרו עד הנה שיימות אציים זיגון היה כדי שישגו מבוקשם זשפצת זנימין, ובאמת אינו מי, ולזה רנה לדעת האמת (רל"ג), ואפשר שה"א ה"א התיימה, אם אפשר הוא שיחיה עוד אצי אשר עזרו עליו כל הטרות האלה? נבהלו. הכזהל נתקו מזימותיו ועומד נדהם, אצל המרד דעתו עליו, כמו ומרד על דברי, ומרד ימק ויאמר: (ד) אשר מברתם אחי. לפי פטטות לשון הכחוז (וישז ל"ז כ"ט) ויעזרו וגו' וימטרו ויעלו וימכרו את יוסף רק המדינים הטוברים אשר שמונו קול לעקתו יולא זן הבור הם משכרו והעלווה הם מוכרוה לישמעאלים, כי האחים היו יושבים לאכול רחוק זן הבור לזלי שמוע קולו ולעקת יללתו, והיו מנפים על אורמת הישמעאלים שראו ומחוק, ובעודם מנפים עליהם קדמו המדינים לזוא דרך אשר הסמוך לבור וכשמעם קול לעקתו משכרו ומכרוה זלתי ידיעת האחים. לפי"ז מלת ומכרתם אינו פעל מונשי רק פעל מקצב, כמו מעלתם זי שפירושו גרמתם מעילה וכדומה לזה הרצה פעלים שאינם רק מקצבים, כן טעם ומכרתם גרמתם המכירה. אחם הייתם הגורמים והמקצבים להמכר (איהר האצט פעראללמלטע דען פערקויף). וגם אם נחזיק זדעת המפרשים שהאחים עלוים ומכרוה נלטיך לפרט ומכרתם לפעל מקצב, כי דעת האחים ה' שיטאר לעצד לאנשים שוכני מדברות שאין עוזרים ושנים עליהם, ואין מליאות שימגלה יוסף לאציו כמתואר זנתמומא אמרו ומכרוה לישמעאלים הם מולייני אותו לקלוות המדברי, וכ"ה זמקן דל"א פל"ו. ע"ש. כי אם יהיה עזד לאחד מיושבי עיירות מנש"כ זמלכיים, שזדךך ארץ פלשתיים מלרים קרוב לארץ כנען, גם היא ארץ מרכולת לעמים רבים דבר נקל הוא שימודע